



# Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

## Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

**Danskernes Historie Online** er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

### Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

### Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

### Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

3-668

# ASKOV LÆRLINGE

ÅRSSKRIFT 1958

UDGIVET AF  
ASKOV HØJSKOLES ELEVFORENING  
JANUAR 1959

## **M E D D E L E L S E R**

### **B E M Æ R K**

Kontingentet (mindst 4,50 kr.) bedes indbetalt på medfølgende girokort. Har man skiftet navn og adresse, bedes dette meddelt på afsenderkuponens bagside, da det ellers er umuligt at finde navnet i vort kartotek.

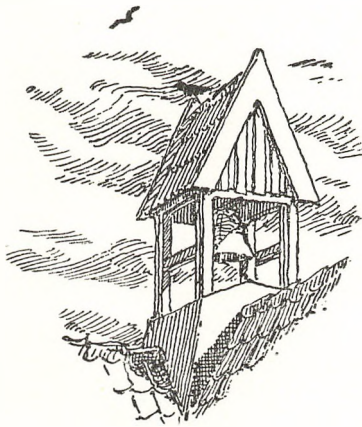
Kontingent, der ikke er betalt inden 1. april, vil blive opkrævet gennem postvæsenet med tillæg af porto.

Sommerens elevfest afholdes lørdag den 20. juni—søndag den 21. juni. Festen begynder lørdag kl. 17. — Deltagerne bedes melde sig inden 16. juni. Sengetøj medbringes.

Vi venter at kunne afholde elevmøde med generalforsamling i elevforeningen i forbindelse med efterårsmødet på Askov højskole lørdag den 12. september og søndag den 13. september. Nærmere bekendtgørelse udsendes.

# ASKOV LÆRLINGE

ÅRSSKRIFT 1958



UD OG IND . MANGE SIND  
ORDET FLYR I SOL OG VIND  
SKALLEN BRISTER . KÆRNEN GROR  
HØSTEN DØMMER SÆD OG JORD

DANMARKS LÆRERHØJSKOLE  
BIBLIOTEKET

ELEVFORENING . JANUAR 1959

## EN JULETALE

**S**venskeren Torgny Segerstedt omtaler et sted i en artikel («I Dag», Haases forlag, 1944, s. 29 f.) barnet i Bethlehem og den skæbne der blev dette barn til del som verdenshistoriens største paradoks. Som det mest hjælpeløse af alle hjælpeløse væsener, et nyfødt barn, kom han til verden i en stald og blev lagt i en krybbe, og efter at være blevet voksen blev han i en ung alder henrettet som en forbryder. Af myndighederne i landet, fromme og ansvarsbevidste mennesker, mennesker der svarer til provster, bisper og højesteret hos os, blev han anset for så farlig for den bestående samfundsorden at de dømte ham til døden og korsfæstede ham imellem to røvere.

En ynkeligere skæbne kan man vist vanskeligt tænke sig blive noget menneske til del. Men det paradoksale er, at det ikke har været muligt at få ham udryddet af menneskeslægtens samvittighed, ikke har været muligt at glemme ham. Julen er et udtryk herfor. Julen er ganske vist også et udtryk for mange andre ting, for en opblomstring i forretningslivet, for øgede udgifter og indtægter, for mange overfladiske former for underholdning og fornøjelse, og især for mange overfladiske former for barmhjertighed, vi samler ind og giver en skærv til den fattige Lazarus der ligger uden for porten, han skal da også mærke at det er jul, siger vi, selv om vi ved andre lejligheder nødig vil have med ham at gøre, i hvert fald ikke til hverdags brug.

Men trods alt — trods alt det brogede julen er, vilde det ikke være rigtigt at sige at den kun er det. Der er i de fleste mennesker en hemmelig viden om at julen først og fremmest er noget andet. Det er muligt at dette andet — barnet i Bethlehem, der senere blev til manden på Golgatha — ikke betyder særlig meget for os, ikke lige i øjeblikket måske. Og dog er det ham der stadig

er julens midtpunkt, og har været det i århundrede efter århundrede. Også i år vil julesalmerne tone over hele jorden, fra nord til syd, »fra egne hvor polarnattens vintermørke ruger over fjeldene ned til den evige sommers solfyldte kyster«, og fra øst til vest, fra Sibiriens ensomme skove under diktaturets tryk til Californiens tekniske paradys, hvor ensomheden og ubarmhjertigheden jo som bekendt kan være endnu større end i de store skove. Overalt vil sangen tone om et lys der blev tændt i mørket, om et barn der var så hjælpeløs at han midt i sin hjælpeløshed, ja vi kan næsten sige på grund af sin hjælpeløshed, blev et ord om Gud for mennesker til alle tider og i alle slægter.

Segerstedt har ret i at dette er et paradoks der ikke kan forklares ud fra den almindelige menneskelige sandsynlighedsberegning. På forhånd skulde man ikke have troet det muligt at et så mislykket menneskeliv vilde kunne have fået en så vældig betydning. Noget særlig opsigtsvækkende fik han jo aldrig udrettet. Segerstedt sammenligner ham også med Alexander den store. Ligesom Alexander døde han som ganske ung, ikke mere end ca. 30 år gammel; men i modsætning til Alexander foretog han sig så at sige ingen verdens ting, grundlagde ingen byer, foretog ingen erobringer, omstyrtede ingen verdensriger, stiftede ikke noget nyt parti, levede i det hele taget et for den større offentlighed temmelig upåagtet liv i en temmelig afsides egn af verden.

Ikke engang på det litterære område fik han udrettet noget. Han skrev ingen bøger eller afhandlinger. Først årtier efter hans død begyndte man at notere op hvad han havde sagt — det der endnu kunde huskes. Men man tog tit fejl og undertiden tilskrev man ham ytringer og udtalelser der intet havde med ham at gøre, men i virkeligheden stammede fra de jødiske skriftkloge, fra hvis kredse de var trængt ud i folket og havde vundet hævd som fastslåede sandheder. Hvad der er blevet overleveret os om Jesus selv, om hans liv og gerninger, hans tanker og taler, er af disse grunde af en temmelig brudstykkeagtig karakter. Alligevel stråler hans billede klart igennem de brudstykkeagtige beretninger. Det gjorde det for dem der samlede brudstykkerne sammen, og det har det gjort lige siden, selv om der i tidens løb er sket meget der nok kan være egnet til at fordunkle det.

Noget af det første der skete var at man søgte at bringe orden i brudstykkerne, bringe system i dem, eller rettere — man søgte at erstatte dem med et system af dogmatiske læresætninger, noget der — som Segerstedt udtrykker det — ofte fik til følge at mennesker der hungrede og tørstede efter at møde et levende menneske i stedet kunde risikere at blive præsenteret for et skelet af udtørrede tanker og meninger. Vel må man indrømme at de dogmatiske tænkere i oldtid og middelalder fik udrettet et kæmpemæssigt arbejde, et arbejde der på mange punkter stadig har stor interesse, men tit var dette arbejde ikke desto mindre af en sådan art, at det mere var egnet til at skjule end til at åbenbare.

Hvad van Gogh et sted siger om kunsten og dens forsøg på at fremstille Kristus gælder uden tvivl i endnu højere grad om dogmatikken. Som bekendt mente van Gogh ikke at det var muligt at give nogen kunstnerisk fremstilling af Kristus, navnlig ikke i nutiden. De to eneste der efter hans mening var kommet nogenlunde godt fra at gøre det var Rembrandt og den franske maler Delacroix. Lad gå med dem, siger han. Men alle de andre, og især alle dem der i vore dage har forsøgt kunstnerisk at fremstille Kristus, de er uhjælpelig kommet til kort. De har ikke malet Kristus, de har ikke engang malet et menneske, de har malet et glansbillede, en flad og sentimental skikkelse, der intet har med den Kristus at gøre vi møder i evangelierne. Selv har van Gogh derfor heller aldrig givet noget Kristusbillede fra sig, selv om han på den anden side heller ikke kunde lade være med gang på gang at forsøge, om ikke det trods alt alligevel skulde være muligt at male et sådant billede. Men hvor tit han end forsøgte blev det ikke til noget. Hans fornemmelse var at det der kom ud af det mere var egnet til at skjule Kristus end til at åbenbare ham. Men det samme gælder som sagt i endnu højere grad, når der er tale om dogmatikkens systematiske lærebygninger.

Hvad der på det område er tænkt og filosoferet i tidens løb har ofte været dybsindigt, og meget af det har stor interesse den dag i dag til belysning af menneskeåndens forsøg på at erkende tilværelsens hemmeligheder. Det gælder især de store tænkere som Augustin og Thomas ab Aquino og mange andre. Men selv

om den mest dybsindige teologi gælder det, at den mere er egnet til at skjule end til at åbenbare. Og det er jo da også det teologien i tidens løb som regel har gjort.

Alligevel har heller ikke teologien kunnet fordrive Jesu skikkelse fra menneskenes hjerter. Hans billede er stadigt levende. Det er levende trods vanskeligheder og uforstand, trods kilde-skrifternes brudstykkeagtige karakter, trods afstand i tid og rum, og til trods for de mange vrængbilleder der i tidens løb er blevet tegnet af ham både af teologer og ikke teologer. Det er som hans billede har indpræget sig på en sådan måde i slægtens historie at det ikke mere kan udviskes. Og hvad er grunden?

Grunden er at Kristus simpelthen er sandheden også om vor tilværelse.

Må jeg i denne sammenhæng nævne en udtalelse fra Pasternaks omstridte roman »Dr. Schivago«, en udtalelse der er værd at lægge mærke til, fordi den har vidtrækkende konsekvenser på mere end ét område. Den lyder sådan: »mennesket lever ikke i naturen men historien«. Og at mennesket lever i historien, vil sige at det lever i sammenhæng med fortiden, både i sammenhæng med sin egen fortid og i sammenhæng med det folks fortid eller den kulturs fortid som det er vokset op i og vokset sammen med. Uden en sådan sammenhæng med fortiden vilde mennesket ikke være menneske, men et øjebliksvæsen ligesom dyrene, der jo i hvert fald i nogen grad er øjebliksvæsener, væsener for hvem virkeligheden udgøres af netop det øjeblik som er nu. For mennesket er virkeligheden noget mere end blot det isolerede øjeblik. Det isolerede øjeblik er uvirkeligt. Øjeblikket får sit indhold og sin farve fra at det er sat ind i en sammenhæng, og at denne sammenhæng både rækker bagud tilbage i historien og rækker fremover, ind i det kommende.

Det er en person der hedder Nikolaj Nikolajevitsch der fremsætter denne udtalelse om historien og mennesket, og gør det i en samtale med en ven, hvori han også kommer til at nævne Kristus. Man må være tro imod udødeligheden, siger han, hvilket er et andet ord for liv, men et mere betydningsfuldt ord. Men at forblive udødeligheden tro, føjer han til, er det samme som at forblive Kristus tro. Ja, nu rynker De på næsen, stakkels ven. På ny ser De ud, som om De ikke begriber et muk. Og vennen



indrømmer at det gør han heller ikke. Han ved nemlig at Nikolajevitsch ikke alene har brudt med kirken, men endogså er blevet lyst i band af kirken, fordi han er fritænker — eller ateist, som det hedder med et finere ord. Du forstår ikke at jeg kan mene at man må være Kristus tro, tager Nikolajevitsch fat igen. Du forstår ikke at man kan være ateist, at man kan tvivle om at Gud er til, og hvad det i det hele taget skal være godt for at tro på Gud, og at man dog samtidig kan mene at man må være kristen — ja, sådan udtrykker han det ikke, han siger: »at man må være Kristus tro«. Men nu skal jeg sige dig, hvorfor man må være det. Det må man være, fordi mennesket lever ikke i naturen men i historien. Og dermed mener han, at historien i sin nuværende skikkelse har sit udgangspunkt i Kristus. Uden Kristus vilde hele den europæiske historie, og dermed også verdenshistorien, have fået et andet forløb end den faktisk fik. Kristus er i virkeligheden, efter Nikolajevitsch's opfattelse, ikke alene grundlaget for historien, men han er historiens hemmelige samvittighed. Og det er vel dette sidste, der er grunden til at han kan bruge »udødeligheden« som et andet ord for »historien«.

Dermed mener Nikolajevitsch vist egentlig ikke at han udtaler en trossætning, men blot at han nævner en simpel historisk kendsgerning. Og det har han jo da i en vis forstand også ret i. Ingen har haft større indflydelse på menneskeslægtens samvittighed end dette forholdsvis ukendte menneske, hvis liv jo efter almindelig menneskelig målestok var så mislykket som et menneskeliv kan være, født i en stald og henrettet som en forbryder, dømt til døden for gudsbespottelse af datidens mest ansvarsbevidste mænd. På forhånd vilde man ikke ventet at det vilde gå sådan, at han trods alt alligevel blev ved med at leve både i menneskers samvittighed og som genstand for deres håb om liv. Det er vel også det der er grunden til at man uvilkårligt spørger, hvordan noget sådant i det hele taget har været muligt. Hvad var grunden til at han ikke blev glemt, men tværtimod er blevet ved med at være det uroelement der ikke tillader hverken de troende eller de vantro at falde til ro, hverken i selvretfærdig fromhed eller selvretfærdig gudløshed.

Der er givet mange forskellige svar på dette spørgsmål, dogmatiske svar og idealistiske svar, men også svar af en anden

art. De dogmatiske svar vil jeg i aften se væk fra, ikke fordi de er uden interesse, i hvert fald ikke allesammen, men fordi de jo nok er de mest kendte. De idealistiske svar plejer, som f. eks. hos Segerstedt, at gå ud på at der i menneskeslægten lige fra de ældste tider har levet en uovervindelig længsel efter renhed, godhed og mildhed. Hver gang et nyt menneskebarn bliver født, blusser denne længsel op og giver sig udtryk i gode ønsker for den nyfødte, ønsker om at hans eller hendes liv må lykkes, ikke blot udadtil, at det må gå vedkommende godt, men også indadtil, at det må blive et liv i renhed, godhed og storsindethed. Og så uovervindelig har længselen efter renhed altså været, at der ud af den på et vist tidspunkt fødtes en der svarede til længselen, og svarede til den renhed der havde været slægtens drøm fra tidernes morgen. Forstået på denne måde skulde Kristusskikkelsen altså være et resultat der er fremgået af menneskehedens egen idealistiske stræben og længselsfulde forhåbning, omtrent som når man ved forædling frembringer stadig finere og mere vellugtende roser.

En tredje måde at besvare spørgsmålet på er den der i Kristus ser en *åbenbaring*, måske ikke just i dogmatisk betydning, ikke sådan at man ser Kristus som et stativ for kirkelige læresætninger, men sådan at man ser ham simpelthen som det han er, som livets sol og verdens lys. Ingen har så vedholdende som den nys nævnte van Gogh beskæftiget sig med dette syn af Kristus som en åbenbaring i verden, ikke bare som en åbenbaring iblandt kirkelige og rettroende fromme, men som en åbenbaring i almindelige menneskers almindelige hverdag. Og det er det samme syn vi træffer på nu igen hos Pasternak. Det kommer frem mange steder i romanen, men bliver anslået som en grundtone allerede i begyndelsen, hvor han lader Nikolajevitsch hævde at hvad der nu er fornødent, det er at forblive Kristus tro.

Med Kristus har historien ifølge Nikolajevitsch fået en ny retning, og som bevis derfor nævner han to tanker der efter hans mening stammer fra evangeliet og aldrig mere vil kunne udryddes af den menneskelige tilværelse, nemlig tanken om den personlige frihed og tanken om livet som et offer (det sidste kalder han også tanken om næstekærligheden). Ingen af disse tanker

har nogensinde nået deres fulde udfoldelse i den europæiske historie, hverken i den romersk-katolske eller i den græsk-katolske kirke, og heller ikke i protestantismen. Og dog bliver de ved med at være iblandt os på en sådan måde at vi ikke kan blive fri for dem. Vi kan fornægte dem, men vi kan ikke fornægte dem uden at mærke at vi dermed fornægter os selv og vor egen indre samvittighed, og ikke blot det, men at vi også dermed fornægter vor bestemmelse som mennesker.

Det bemærkelsesværdige ved denne formulering af evangeliets betydning i den europæiske historie er, at tanken om den personlige frihed her er knyttet sammen med tanken om livet som et offer. Det er som det første ikke er muligt uden det sidste, som om det kun er muligt at opnå frihed ved at gøre sig selv til tjener. Hvordan dette så nærmere skal forstås, udvikles ikke af Pasternak. Det vil sige, det udvikles ikke tankemæssigt, men det udvikles poetisk i den måde hvorpå hovedpersonens livsskæbne berettes. Men det er et så omfattende emne at vi i denne sammenhæng må lade det ligge.

Derimod kunde der nok være grund til at nævne, at hvis tanken om livet som frihed og tanken om livet som et offer nogensinde har været realiseret i noget menneskes liv her i verden, så var det i det menneskeliv der begyndte i stalden og endte på Golgatha. Netop fordi han ikke forholdt sig til tilværelsen som til et kolonionråde man driver rovdrift på til sin egen fordel, men lod sit liv være et offer, lod det være en gave til dem han kom i berøring med, netop derfor var han i besiddelse af en frihed som ingen anden. Han færdedes i den samme ydre verden som også de andre levede i, men så ikke de grænser og skillevægge som den gang satte skel imellem mennesker, og som også gør det i vore dage, enten det nu er politiske partiskel, klasseskel eller skellet mellem troende og ikke troende.

Han kunde sætte sig til bords med gadens lasaroner — »toldere og syndere«, som de blev kaldt; men lige så selvfølgelig kunde han gå på besøg hos en fornem farisæer og tage plads ved hans veldækkede bord. Alle de betæneligheder og overvejelser mennesker havde, når de skulde omgås hinanden, var ham ganske uvedkommende. Han kendte ikke til frygt for at blive uren

ved at være sammen med urene, men lige så lidt var han bange for at omgås de fine. Den tyske tænker Friedrich Nietzsche har engang sagt: man må være et hav for at kunne optage en smudsig strøm i sig uden selv at blive besmittet. Måske var det netop dette der var det mest mærkelige ved Jesus, at han var et sådant hav. For de jødiske myndigheder var hans liv derfor en eneste stor foragelse; denne mærkelige mangel på sans for de almindelige skillelinjer og modsætninger var dem i virkeligheden ganske uforståelig. Men for de andre, for dem der blev grebet af hans ord og skæbne, var hans optræden et udtryk for frihed og et udtryk for myndighed.

Og det er vel heller ikke så svært at sige hvori denne frihed eller myndighed bestod, selv om den ikke kan udtrykkes i en formel. Den bestod i at han aldrig lod sine tanker og handlinger bestemmes af hensynet til sig selv, eller af hensynet til de vedtægter og fordomme der havde spærret mennesker inde i selvretfærdige båse og klikker. Der var kun ét der bestemte ham, og det var kærligheden til livet, og kærligheden til mennesker uden hensyn til om de var rige eller fattige, troende eller vantro. Det var denne vilje til lydighed, viljen til at slippe sit eget, slippe sine gerninger og handlinger, og lade dem være gaver der virkelig for ramme alvor blev givet slip på i samme øjeblik de var blevet udført, det var uden tvivl den der var årsag til at han ejede en frihed som ingen anden og dermed også den frihed at kunne sige: dine synder er dig forladt.

Med andre ord: kravet om livet som et offer, som noget man giver slip på efterhånden som man lever det, og kravet om livet som frihed, det er to krav der ikke kan skilles ad, to krav som det — efter at de er kommet ind i verden gennem evangeliet om manden fra Nazareth — ikke mere er muligt at få skaffet ud af verden. Det er let nok at fornægte dem og gøre det modsatte af hvad de forlanger; men de er ikke til at blive af med, det er ikke til at få dem udryddet, de bliver ved med at være der, ikke bare som noget der med visse mellemrum dukker op i historien ligesom spøgeri, men som noget der sidder inde i os som vor egen hemmelige samvittighed, som en hemmelig viden om at også vort liv kunde have været anderledes, kunde have været levet i

den samme lydighed som mandens fra Nazareth, kunde have været levet i glæde og åbenhed i stedet for i rethaveri og forbeholdenhed.

Vi ønsker hinanden en glædelig jul med ønsket om at det lys der blev tændt i verden ved budskabet om barnet i Bethlehem også måtte lyse iblandt os og hjælpe os til at forstå, hvor alvorligt det er ment, når evangeliet taler om livet som en gave, ikke som en besiddelse man kan udpine til sin egen fordel eller forherligelse, men som en gave der kun er vor, fordi den stadig bliver givet os på ny.

*KNUD HANSEN.*

## LIVSANSKUELSE

**D**er er for tiden en levende interesse for spørgsmaal, der vedrører livsanskuelsen. Emnet drøftes vedholdende i bøger og dagblade. Hertil kan naturligvis bemærkes, at denne debat vel er saa gammel som menneskeslægten selv; men den foregaar i alt fald ikke altid med samme styrke.

I tider, da sandheden om Gud, verden og mennesket staar fast for alle, er der jo ikke meget at drøfte i saa henseende. Anderledes er det i brydningstider, hvor tvivlen rejser sig om det overleveredes værdi og sandhed, hvad enten det nu er kristendommen eller kommunismen, der er i søgelyset.

Til en redegørelse for emnet staar en række beslægtede ord til raadighed: Verdensbillede, verdensanskuelse og livsanskuelse, der dog hver har sin bestemte betydning.

Verdensbilledet er resultatet af den videnskabelige forskning, der omfatter alt fra de fjerneste stjerner til de lønligste rørelser i vort eget sind. Videnskabens opgave er at undersøge og beskrive alle fænomener i hele tilværelsen eller — om man vil — »tegne et verdenskort« der rummer baade de fysiske, biologiske og psykologiske kendsgerninger.

Verdensanskuelsen kan bestemmes som et forsøg paa at se enkelthederne i verdensbilledet i sammenhæng, f. eks. se dem som led i en udvikling, en udvikling fra stjernetaagerne til de flammende sole, eller fra atomernes dans frem til den levende celle, og fra cellen videre til vort eget legeme og det gaadefulde sjæleliv.

Livsanskuelsen derimod er vort eget forhold til verdensbilledet, vor opfattelse af os selv, vort svar paa spørgsmaalet: »Hvad er et menneske, dets maal og bestemmelse?« Livsanskuelsen rummer altsaa en personlig stillingtagen og vurdering — med

andre ord: den grunder sig paa *tro*, og det gælder, hvad enten troen bygger paa det kristne budskab eller den dialektiske materialisme. En videnskabelig garanteret livsanskuelse, som mange trøster sig med, er nonsens og vidner om svigtende tænkeevne.

Verdenshistorien kan ses fra mange synspunkter, og den kan da ogsaa skrives og læses som livsanskuelseernes historie; men her skal dette synspunkt blot bruges til at fremdrage enkelte hovedlinier i denne historie.

Begyndelsen finder vi, som næsten altid, i Grækenland, og her knyttet til to navne: Demokrit og Platon. Demokrit forkyn-der den *filosofiske materialisme*, medens Platon ligesaa energisk repræsenterer *humanismen*.

Demokrit hævder: Der gives intet uden atomerne og det tomme rum. Af ingenting bliver ingenting. Intet, som er, kan tilintetgøres. Al forandring er kun en forening og adskillelse af dele. Sjælen bestaar af fine, glatte og runde atomer af samme slags som ildens. De er letbevægelige, gennemtrænger hele legemet og fremkalder livets foreteelser.

Den romerske digter Lucretius førte med stor begejstring Demokrits tanker videre og bruger dem som et hvast angreb paa al religion. I middelalderen var der kun ringe interesse for naturfilosofiske spekulationer, men i renæssancen knyttedes traadene igen til antikken og ogsaa til Demokrits materialisme, og linien fører frem til vor egen tid. Anskuelsen henter støtte baade i Darwins nedstammingslære og Freuds psykologi. Grundsynet er, at mennesket er et naturvæsen og *kun* et naturvæsen. Der er ingen principiel forskel mellem menneske og dyr, og derfor er alle religiøse forestillinger meningsløse og forkastelige. Den tyske filosof L. A. Feurbach (1804—72) hævdede: »Her maa der vælges: Enten maa Gudstroen opgives eller ogsaa fysikken, astronomien og psykologien. Ingen kan tjene to herrer.« Karl Marx udtrykker det paa den maade: »Religionen er blot en drøm, man flygter ind i, naar forholdene bliver for utaalelige. Den falder bort af sig selv, naar de sociale forhold bliver tilfredsstillende.«

Det er vanskeligt at karakterisere det humanistiske livssyn, da det rummer mange afskygninger, ja endog store modsætninger; men alle humanister vil dog nok bifalde udtrykket: »Men-

nesket i centrum«. Det væsentlige er ikke stoffet eller naturen, men den menneskelige personlighed. Dette betyder dog ingenlunde, at alle humanister er enige om svaret paa spørgsmaalet: Hvad er et menneske?

Det kan være praktisk at skelne mellem en *profan* og en *religiøs* humanisme, selv om grænsen ikke er skarp. Udgangspunktet for den profane kan tages hos grækeren Protagoras (480—410), der hævdede, at mennesket er alle tings maal, d. v. s. at maalestocken for alt menneskeligt findes i mennesket selv. H. Høffding, der regnede sig selv for profan humanist, udtrykker det saaledes: »Maalestocken for alt, hvad mennesket skal erkende som sandt og godt, skønt og stort, maa findes i det selv. I dets eget indre maa man søge principperne for al forstaaelse og vurdering, al theoretisk og praktisk virksomhed. Hvor højt end idealerne staar over mennesket, og hvor menneskeligt end lovene taler til samvittigheden, saa er det dog ene og alene gennem fri erkendelse og fri tilslutning, at de bliver ideal og love.« Tankegangen er altsaa i korthed den, at da mennesket er det højeste, vi kender, og alene har værdi i sig selv, maa alt — ogsaa religionen og moralen — vurderes ud fra mennesket selv, og det afgørende er, om de hæmmer eller fremmer sand menneskelighed. Her er tilhængernes tal saa stort blandt berømte personligheder, at det er uoverkommeligt at nævne navne.

Sokrates blev dømt til døden, fordi han ikke troede paa statens guder, og det gjorde han vel heller ikke, men han troede paa den guddommelige gnist i mennesket, og han saa det som sin opgave at faa gnisten til at flamme: Han er religiøs humanist, men hans syn kender vi iøvrigt væsentligst fra Platon. For Platon stod det fast, at den verden, vi kunne erkende gennem sansernes vidnesbyrd, kun var den foranderlige og bestandigt skiftende, ikke den egentlige. Det egentlige maa være noget, der er bagved noget alment og er stabilt, men uhaandgribeligt. Platon kaldte det »de evige ideer«. Menneskesjælen hører de evige ideers verden til, og det er dens opgave at naa frem til det højeste, det godes idé, som er Gud. Gennem nyplatonismen kom Platons religiøse humanisme til at præge den kirkelige tænkning fra Augustins tid og fremover; men der er alligevel en dyb forskel mellem humanismen og kristent syn.



Som en smuk repræsentant for den religiøse humanisme i vore dage kan nævnes digteren Thomas Mann. I en afhandling: »Indlæg i tidens spørgsmaal« fra 1938 skriver han: »Selv om kristendommen altid har været et aandens altfor høje og rene krav til nogensinde at kunne virkeliggøres andet end som retningsbestemmende og samvittighedsvækkende korrektiv for jordelivet, saa har den dog som middel til etisk tugt aldrig nogensinde været saa nødvendig som nu, da menneskehedens forvirring og forvildelse giver sig de mest frastødende udtryk netop hos dem, der har den formastelighed at ville overvinde kristendommen.« Thomas Mann kalder sig dog ikke kristen. Han siger\*): Jeg kender den stærkeste antipati mod den halvdannede pøbel, som i dag giver sig ud for at »overvinde kristendommen«. Men ligesaa stærk er min tro, at fremtidens menneskelighed — den nye menneskelige og universelle maade at erfare livet paa, som nu er i frembrud, og som henter næring af bevægelser og forsøg af mange slags, og som skimtes af tidens ledende aandere — at denne menneskelighed ikke helt kan udtømme sit væsen i den kristne religiøsitetens form, i den kristne dualisme mellem sjæl og legeme, aand og liv, sandheden og »denne verden«. Spørgsmaalet bliver saa, om denne afstandtagen er paakrævet, om f. eks. den kristne livsanskuelse kræver et bestemt syn paa forholdet mellem det sjælelige og det legemlige. For at undersøge dette maatte det nu være opgaven at redegøre for det kristne livssyn. Men her synes det — ejendommeligt nok — at være endnu vanskeligere at sammenfatte det væsentlige i faa ord. At henvise til kirkens bekendelsesskrifter og præsteløfte slaar jo i alt fald ikke til. Her faar det være tilstrækkeligt at minde om det gamle spørgsmaal fra Mathæus evangeliet: »Hvad mener I om Kristus, hvis søn er han?« Her kan humanister og kristne næppe give samme svar.

Spørger man nu: »Hvilket præg har livsanskuelsesdebatten i dag, fra hvilken gruppe kommer de vægtigste indlæg?« — er det vanskeligt at svare. I et fortjenstfuldt værk om »Livsanskuelse gennem tiderne«\*\*), der lige er udkommet i 10 bind, og hvor der

\*) Citeret efter bogen: »Min tro«, redigeret af Alf Ahlberg.

\*\*) »Livsanskuelse gennem tiderne«. Gyldendal. Redigeret af Aage Marcus og Bjørn Ochsner.

findes karakteristiske uddrag af de mest betydende tænkere og digtere fra Platon til Freud, er det 20. aarhundrede repræsenteret af S. Freud, Lenin, Alb. Schweitzer, Macneile, Dixon og Werner Heisenberg. Valget er sikkert forsvarligt, og det viser, hvilke modsætninger og hvilken splittelse, der raader inden for den europæiske kultur. For selv om det ingenlunde er de skrappeste udtag af de paagældende forfattere, der er valgt, saa kan det jo nok antydes, at de herrer ingenlunde er enige i deres syn.

De fleste af de anførte navne er velkendte. Her skal blot tilføjes, at Dixon er en engelsk litteraturprofessor, hvis hovedværk »Støv og stjerner« er udkommen paa dansk. Werner Heisenberg repræsenterer med rette den moderne fysik, da det er hans såkaldte »usikkerhedsrelation«, der rejser spørgsmaalet om vor erkendelses grænser ad videnskabelig vej. Om atomfysikkens indflydelse paa verdensanskuelsen og dermed paa livsanskuelsen er det sidste ord jo ikke sagt endnu.

Imidlertid er det ikke nødvendigt at omspænde hele Europa for at finde uforligelige modsætninger indenfor livsanskuelserne. Ved Dansk folkeoplysnings samraads universitetskursus paa Esbjerg højskole i 1956 sluttede kursuset med en række foredrag om »Livsanskuelsernes brydning i vor tid«\*). Professor H. Roos talte om katolicismens verdensanskuelse, og professor Jørgen Jørgensen om: »Min livsanskuelse«, medens den tredje professor, Paul Diderichsens emne var: »Sprog og livssyn«. Hertil kom saa tidehvervsmanden, bibliotekar Børge Diderichsen, der talte om »Sandhed og existens«. Disse mænd er uddannede paa nogenlunde samme tid, ved det samme universitet. Fælles for dem alle var klarhed i tanke og fremstilling, men at finde fællesskab i syn var en haabløs opgave. Der er bleven indvendt mod samraadets kursus, og det kan ogsaa indvendes mod det nævnte bind i værket om livsanskuelserne, at der savnes en typisk repræsentant for den kristne kirke, og indvendingen er berettiget; men hvem kan i dag tale med myndighed paa den kristne kirkes vegne — udenfor romerkirken? Men det maa jo indrømmes, at en kristen personlighed kunne have talt ligesom Jørgen Jørgensen om »*min* livsanskuelse«.

---

\*) »Livsanskuelsernes brydning i vor tid«. Fem foredrag. Det danske Forlag.

Tilslidst skal nævnes et par bøger fra den nyeste tid, der handler om livsankuelse. Den ene er den svenske digter Harry Martinsons »Aniara«. Handlingen er lagt et stykke ud i fremtiden. Fysikerne er bleven saa dygtige, at de kan fremstille et antigravitationsfelt —, d. v. s. ophæve tyngdekraften — altsaa det samme som tilhængerne af de flyvende tallerkener mener allerede er sket paa vore naboplaneter — men desværre har man ogsaa oplevet atomkrigen, og jorden er bleven saa forgiftet af radioaktivt støv, at de overlevende kun har den udvej at emigrere til andre kloder, og rumskibet Aniara gaar i fast rutefart mellem jorden og mars. Da hændte det paa en af disse rejser, at rumskibet kolliderede med en ukendt smaaplanet, den blev slaaet af kurs, styremekanismen blev ødelagt, og Aniara farer nu hjælpeløst afsted ud i det vældige univers med retning mod stjernebilledet »Lyren«. Da de mange passagerer bliver klar over stillingen, udbryder der panik, men snart slaar man sig til ro. Der er jo underholdning nok: man har digteren og hans skuespil, man har det forunderlige fjernsynsapparat, »miman«, der kan gengive begivenheder fra hele universet, og da miman gaar i stykker, har man jo den udvej at holde kultfester med sexuelle orgier — for at glemme, at kun tomheden og døden venter forude. Bogen er ikke letlæst. Man har den fornemmelse, at forfatteren har ment noget særligt med hver sætning; men det kan være svært at klare, hvad det er. Men hovedtanken er klar nok: Menneskene paa jordens rumskib er i samme situation som passagererne i »Aniara«: meningsløshed, tomhed og død for den enkelte — og tilslidst ogsaa for hele kloden, naar »varmedøden« har udslettet dens liv. Der spørges nok, hvordan det kan være, at vi, der er dømt til undergang, har saa svært ved at slippe troen paa, at der dog er haab, trods alt; men der svares ikke i digtet. Her ender det med døden. Det hedder tilslidst (ordene forstaaes vel uden oversættelse):

Det var vår sista natt i Mimas sal,  
jag efter jag brast sönder och försvann.

Jag hade tänkt ett paradys för dem,  
men sen vi lämnat ett, som vi förstörde,  
blev tomma rymdens natt vårt enda hem,  
ett ändlös svalg, där ingen gud oss hörde.

Så föll vi ned på Lagans sanna bud  
och fann vår tomma död i Mimas salar.  
Den gud, vi alla hoppats på till slut,  
satt kränkt och sårad kvar i Doris\*) dalar.

Vid mimans gravplats, stupede i ring,  
till skuldfri mull förvandlade vi låg,  
forlossade från bittra stjärnars sting.  
Och genom alla drog Nirvanas våg.

Det sidste ord er nirvana. Er det intetheden eller den guddommelige fylde, Martinson tænker på?

Professor Holger Møllgaards bog »In tyrannos« er en selv-sikker mands ret voldsomme opgør med tidens religiøse og politiske liv — og samtidig en personlig bekendelse om tro og livs-syn. De to værste tyranner i vor tid er den romersk-katolske kirke og kommunismen. De er modstandere, men er begge totalitære magter, De vil, siger Møllgaard, om de faar lejlighed dertil, ride alle der staar i vejen — ven eller fjende — overende for at kunne føre kampen med fuld styrke mod den virkelige modstander. Møllgaard kalder sig kristen, men venter sig intet af den protestantiske kirke. Han støtter sig til Johannes-skrifterne i det ny testamente og forkaster Paulus, for det er livsførelsen, ikke theologien det gælder, og han henter sit haab for folkenes fremtid hos den græsk-katolske kirke, der ogsaa er præget af Johannes-evangeliet. Prof. Møllgaards haab er, at ligesom den unge kristendom formæledes med nyplatonismen og derved reddede det ypperste i den græske kultur fra undergang, saaledes skal socialismens gnist formæles med den døende kristne verdens mest kristne og mest levende aandelige skikkelse — den græske (russiske) kirke. »In tyrannos« er et ejendommeligt indlæg i livsanskuelsesdebatten, den vækker bestandig til modsigelse og til eftertanke.

Naturligvis er der ogsaa en livlig debat om livsanskuelse indenfor kirkelige kredse; men det er, som om man her er mere optaget af at fejde indadtil, at gaa i rette med ham, der former sine tanker om det udsigelige paa en anden maade end én selv — end at faa kontakt — maaske i form af et alvorligt opgør —

\*) Doris = jorden.

med ham, der nok gaar kirkedøren forbi, men bestandigt tumler med det spørgsmaal, om nu »Aniaras« meningsløse færd ud i tomheden er alt, hvad der er at sige. Biskop J. P. Mynster talte om kristendommen til de dannede blandt dens foragtere. Hvem gør det nu? Maaske er det ogsaa umuligt, fordi den babyloniske forvirring er bleven saa stor, at den ene ikke forstaar den andens sprog.

Andetsteds er der dem, der forsøger. Den engelske litteraturhistoriker C. S. Lewis vendte sig i sin bog »Kan man være kristen?« mod humanisten, som siger: »Jeg er villig til at erkende, at Jesus var en stor forkynder af høje etiske idealer, men jeg kan ikke godkende hans krav paa at betragtes som en Gud«. Lewis svarer: »Det er netop det eneste, som man ikke kan sige. Et menneske, som bare var menneske, og som kom med saadanne udtalelser om Jesus, det menneske maatte enten være et daarekistelem, eller ogsaa maatte han være djævelen selv. I kan vælge, hvilket standpunkt I vil tage til ham. Enten var og er denne mand Guds søn, eller ogsaa er han en galning eller noget endnu værre. I kan spørre ham inde paa et sindssygehospital eller erklære, at han er en djævel, og spytte paa ham, og dræbe ham, eller falde ned og tilbede ham. Men lad os ikke komme med noget venligt nedladende pladder om, at han er et stort menneske og en stor forkynder. Den mulighed har han ikke givet os.«

Den engelske forfatter af kriminalromaner, Dorothy Sayers, tager fat paa en anden side af den humanistiske opfattelse af Jesus: Skildringen af ham som mildhedens og tolerancens talsmand. Det hedder i hendes djærve sprog: »Vi har meget effektivt klippet klørerne paa løven af Juda stamme, bevidnet, at han var sagtmodig og mild, og anbefalet ham som et passende selskabsdyr for blege præster og fromme gamle damer. For dem, som kendte ham, opfattedes han imidlertid ikke paa den maade. De havde den indvending imod ham, at han var som en farlig ildebrand. Det er sandt, han var nænsom mod de ulykkelige, taalmodig overfor de ærlige søgere og ydmyg overfor himlen; men han forulempede agtværdige præster ved at beskyldte dem for at være hyklere. Han kaldte kongen en ræv; han gik til gilder i upassende selskab og blev betragtet som drikkfældig, var ven med gadepiger og værnemagere. — Han var saa aabenbart

ikke nogen kedelig herre under sin livstid som menneske, og hvis han var Gud, kan der ikke findes noget kedeligt hos Gud heller.«

Men selv om visse banale mistolkninger af det kristne budskab kan rettes, og selv om Alb. Schweitzer har ret i, at det at være kristen ikke betyder at faa en patentløsning paa alle vanskelige spørgsmaal, saa er den erfaring Paulus gjorde dog nok almengyldig, naar han siger, at budskabet er en forargelse for jøder og en daarskab for grækere. Trods al længsel efter det egentlige liv og haab om, at ikke alt ender i den meningsløse tomhed, saa er budskabet om, at denne omstridte Jesus fra Nazareth gennem døden sejrede over den og i dag er en levende virkelighed, saa vanskelig at gribe for det moderne menneske, at mange bliver staaende paa agnosticisms standpunkt: Vi tror ikke, men vi nægter heller ikke, for vi ved ikke, vi kan kun vente og se. Mesteren sagde til den tvivlende Thomas: Salige er de, som ikke har set, men dog tror — og han har nok ret.

*J. TH. ARNFRED.*

## NYTÅRSPRÆDIKEN

Matth. ev. kap. 6 v. 5—13.

På vor vej gennem livet plejer vi her ved nytårstid at standse op. Vi ved nok, at der i og for sig ikke begynder noget nyt i dag i den forstand, at der sættes et afgørende skel mellem før og nu. Det man måtte have følt i nat, da nytårsklokkerne lød, kender man godt i dag, da man er nøgtern, som en illusion, en stemning. For i virkeligheden har ethvert klokkeslet lige så meget skæbne i sig, og der er ting, der anderledes afgørende sætter skel i det enkelte menneskes liv end dette, at vi skal skrive 1959 i stedet for 1958.

Alligevel benytter kirken sig af disse skæbnefølelser, der presser på her ved årsskiftet. Nogen steder har man i denne nat haft garnene ude ved midnatstid. Når nytårsklokken falder i slag, er folk så svært modtagelige for Guds ord. For det ved da enhver fisker, at i stormfuldt vejr og buldrende mørke, når fiskene mister orienteringsevnen, går de i hans net, sanseløse af angst presses de derind. Disse midnatsgudstjenester har altid forekommet en at være tvivlsomme, fordi prædikanten ofte bevidst benytter sig af et tidspunkt, da mange er sanseløse af usikkerhed og angst. Uvilkårlig griber de da evangeliet som redningsplanke. Her er den sikkerhed at få, som alle usikre sjæle på verdens oprørte hav længes efter! Men det er forkert. Det er at narre folk, som er omtågede af deres stemninger, og det er at forfalske evangeliet, fordi det jo blot er at hjælpe mennesker i deres forsøg på at bjærge sig selv. Og det er der ikke noget evangelium i!

Det, der præger vort forhold til tilværelsen, er vel mere end noget andet: angst, frygt, usikkerhed. Og jeg vil gætte på, at mange mennesker kommer til kirken også nytårsdag i den anledning, for om evangeliet kunne befri dem fra dette pinagtige. Men

de har kun delvis ret i denne forventning. For om evangeliet kan befri dem, kommer jo så meget an på, hvad denne usikkerhed, denne frygt og angst betyder i deres liv, hvad den bundet i.

Er det blot den almindelige fornemmelse af usikkerhed, som vel griber de fleste af os her ved nytårstid, denne følelse af at stå over for det ukendte, det drejer sig om? »Hvor er du henne næste år ved denne tid?« »Hvad mon året vil bringe? Mon dine planer vil lykkes, eller skal de slås i stumper og stykker af den skæbne, du ikke kender?« Er det denne almindelige usikkerhedsfølelse, som kommer af, at mennesket ikke — hvor gærne det end ville — kan forudberegne og forudse, forudsikre sig selv og sin verden, er det denne usikkerhed, man ønsker, evangeliet skal hjælpe en ud af, ja, så må jeg skuffe de søgende.

»Jeg sagde til ham, der står ved årets port: »Giv mig et lys, så jeg kan vandre trygt ind i det ukendte.« Men han svarede: »Gå ud i mørket. Læg din hånd i Guds hånd. Det er bedre for dig end lyset og tryggere end at vide vejen.««

Men dette svar tilfredsstillende naturligvis ikke den, der ønsker at komme ud af usikkerheden ved at blive herre over den. Der sendes ikke med det budskab, jeg skal forkynde i dag, nogen lyskegle ind i fremtiden, så mørket spredes, og alt det ukendte bliver kendt og fortroligt. Der skænkes ikke ved evangeliet en tryghed, der består i, at vi kender alt, hvad der kommer til os, så vi på forhånd kan tage vore forholdsregler, kende glæden og sorgen til bunds, så vi ikke for alvor behøver at tage dem op den dag, de er der. Den angst, der løber forud og ligesom vil spørge sig for, gribe det kommende og gøre sig til herre over det — denne angst kendes evangeliet ikke ved. Den er blot et udtryk for vor selvopholdelsesdrift, for vort eget herredømme, og det er efter Vorherres mening stort nok i forvejen, uden at han ved sit evangelium ligefrem behøver at forøge det.

Den usikkerhedsfornemmelse, som blot kommer af, at mennesket ikke tør leve i tillid til Guds barmhjertighed imod det i dag, får intet svar på sine mange spørgsmål. Den er i virkeligheden vantro, den vil gribe mere end ordet om Guds barmhjertighed, og mere kan intet menneske få.

Det er vigtigt at skelne her, for det er ikke al usikkerhed og frygt, der uden videre er af det onde. Der må spørges om, hvad



den bundet i -- hvad der er dens bevæggrund. Er det det, at vi ønsker at ile forud, for også at kunne sikre os det kommende, så siger evangeliet: Du skal blive i den usikkerhed, som nu engang hører med til dit livs kår, du skal leve af Guds barmhjærtighed imod dig i dag, uden at bekymre dig om fremtiden, for den hører Gud til!

Ønsker vi at blive fri for frygt, fordi vi ønsker at blive fritaget for de forpligtelser, vi er i, og for de krav, der stilles til os, så siger evangeliet også nej. Uden videre at fremstille det, som om evangeliet gør en ende på al et menneskes usikkerhed og frygt, er ikke rigtigt. Der er en frygt, som hører med til et menneskes tilværelse, og som det ikke kan blive befriet for, uden at det samtidig bliver fri for at leve. Spørger mennesket ud fra selviske ønsker om at kunne kaste det hele overbord og blot fri og frelst sejle videre, så får det ikke på nogen måde medhold af evangeliet! Det er en frygt, som hører med til den menneskelige tilværelse, og som et menneske ikke kan befries for, uden at det ophører med at eksistere som menneske. Frygten kendes på det, at den altid er bundet til vort ansvar for bestemte mennesker og bestemte ting. Den hører simpelthen med til det ikke at være alene, at have en omverden, der gør krav på en. Den hellige frygt fritager evangeliet ikke et menneske for. Jeg kalder den hellig, fordi den hører med til vort liv, sådan som det er skabt.

Vi fritages ikke for frygten for at svigte f. eks. i vort arbejde. Mennesket kan ikke komme uden om frygt i det forhold. Det er en frygt for ikke at svare til de krav, der stilles til en, for ikke at vogte det liv, der blev betroet en, for ikke hver dag at gøre det netop så godt, som man kan. Denne frygt er som et kampsignal, der vil drive en dybere ind i arbejdet, udholdenheden og trofastheden.

Poul la Cour fortæller et sted om Michelangelo, at han, som årene gik, fik stadig vanskeligere ved at sove. »Hans skulpturers ufuldkommenheder forfulgte og plagede ham. Han fandt ikke ro for deres spørgsmål og måtte op midt om natten og hvileløst ind i atelieret for at spænde en form lidt anderledes, ændre en af figurens profiler, stramme en linie. Men hvordan skulle det under hans natlige arbejde lykkes oldingen at se ret, uforstyr-

ret af skyggerne som tidens dårlige belysningskilder uundgåeligt fremkaldte. Han stod overfor den vanskelighed, at lyset stadig måtte følge hans øjnes retning og falde direkte på det, han så. Den gamle kunstner fandt da på at bygge sig en papirshat, som i virkeligheden var en lysestage. Øverst oppe var pulden dannet til en lyseholder og bar et tændt vokslys. Billedet lar sig ikke ryste af, når man engang har set det, så fuldt af sandhed er det. Dette gamle menneske, der forpint af sine syner står op midt om natten og over de kolde stengulve vandrer ind i atelieret, på bare ben, i sin lange natdragt og med en fantastisk og grotesk narrekroner på hovedet, en papirshat med et vokslys, for at prøve på at være mere trofast, mere nøjagtig, mere sand.« —

Denne frygt er som et kampsignal til mennesket om at give sig selv, om at leve — og den vil evangeliet ikke befri os for. Den melder sig, hver gang noget levende trues, og selv om den måske tit forekommer os besværlig, skal vi forstå, at den hører med til vort liv. Den tillader os ikke at kunne være ligeglade med vort arbejde og med vort forhold til de andre, ene og uafhængig. Den binder os til livet, og den er en velsignelse.

Jamen, hvad er det da for en angst, evangeliet befrier et menneske for? Det er ikke den almindelige usikkerhedsfølelse, for når et menneske vil ud af den, er det ofte et forsøg på at beherske også sin fremtid, som det behersker sin nutid. Det er heller ikke den frygt, som er nedlagt i livet selv. Den hellige frygt, ærefrygten for det, der er os betroet. Nej, det er en angst, som ikke er bundet til noget bestemt, den kan slet ikke forveksles med frygten, for den er jo netop altid bundet til noget bestemt, men denne angst, der her er tale om, er som udbredt over alle ting, og dog har vi på fornemmelsen, at den ikke kommer udefra, men indefra. Den undergraver vor livsevne, der hvor frygten skærpede den! Den melder sig ikke først, når livet trues, nej, den er der stadig for at undergrave vor tillid til livet! Den er som en gift i blodet. Vi føler os truet fra alle sider, og vi truer igen, verden bliver os øde. Vi kender godt den angst, som bundet i et menneskes rådvildhed, der hvor det er helt alene, fordi det kun kan se sig selv og tænke på sig selv og godt ved, at det er fortabelsen. Derfor har livet lukket sig for en. Derfor er alting forgiftet — af tanken på en selv. Angsten er den paniske rædsel for at miste

sig selv! Og så lammende er denne tanke på os selv, at den ikke tillader os at leve.

Det er denne angst, som evangeliet vil fritage os for: angsten for os selv! En angst, der jo bunder i vor vantro, i en afgørende mangel på tillid over for livet. Vi føler os truede i det uendelige og føler, at der bliver tomt omkring os, som der bliver det omkring den, der ikke tør vise nogen tillid, ikke tør betro sig til nogen. Måske ved vi ikke, hvor denne livsangst kommer fra, men vi ved, den er der, og at den er vor egentlige skyld, for det er jo den, der er grunden til, at vi ikke kan leve, at vi gør alting tomt omkring os.

Den vælder op inde i os, som ensomhed, som tvivl og først og sidst som tomhed, en følelse af, at det hele såmænd er ligegyldigt, for hvad er det allsammen værd. Det er forgiftet. Det er ikke til at leve i, hverken vort forhold til andre mennesker eller vort forhold til vort arbejde. Som en flok skræmte dyr flygter ens tanker i sanseløs flugt for livet, kun optaget af det ene: at redde sig selv. Fra hvad — til hvad? Vi ved det ikke, ved kun, at livet, der var velsignet, er blevet forbandet, og det er vor skyld.

Denne angst, som er ødelæggende for et menneskes liv, vil evangeliet gøre en ende på i dag ved at betro os de ord, som ikke er nogen trylleformular, nogen amulet, der beskytter os mod alt det, vi kalder for ondt, men som alligevel på en mærkelig måde forvandler angsten til tillid til Gud, vor Far.

I »Fadervor« er det jo ikke sådan, at menneskelivets mørke forties — hverken vor skyld, vor fristelse eller vor ondskab — men det bliver allsammen borte her, indesluttet i og overvundet af ordene om Guds barmhjertighed, det forstummer ligesom allsammen i den lovsang, som endes i ordene: dit er riget, magten og æren.

Her ser vi vort eget liv sådan, som vi kender det, men alligevel helt anderledes — uden vore skygger, fordi Guds lys gennemtrænger alt. Her ber vi: Giv os i dag vort daglige brød. Vi ber om det, der er vort, og læg mærke til, at dette »giv« bruges der, hvor mennesket er mest fristet til at mene, at det kan selv, at det alene kommer an på dets indsats og arbejde. Ordet »giv« minder os om, at det er fra Gud det brød, vi sætter på vort bord. Sandelig, her er mennesket taget bort fra sig selv, befriet fra sin angst

og sin egen bekymring. Vi ber jo ellers ikke om det, der er vort, men her bliver vort brød, som vi stadig skal æde i vort ansigts sved, som frugten af vor møje, velsignet. Det bliver Guds gave, det bliver til en daglig pagt imellem ham og os!

»Det er hans bøn med os,  
der byder angsten trods,  
som fører os til sæde  
i rigets fred og glæde,  
så vi os trygt forlader  
på hans og vores Fader.«

Jeg ved ikke, hvad det er, der sker, når et menneske ber sit »Fadervor«, for alting er jo tilsyneladende det samme, og så er alt dog forandret, når den bøn er bedt. Det er, som om man på en mærkelig måde er kommet forbi sig selv. Vor angst og vor skyld er blevet overvundet af disse ord. Når Fadervor er bedt til ende, er der slet ikke andet end Guds barmhjertighed tilbage, ikke andet end hans godhed mod os her midt i vort liv. Den himmelske tillid, som Jesus Kristus har betroet os i de ord, skal overvinde vor angst, så vi får frimodighed til livet i dag og i året, der nu er begyndt.

»Jeg sagde til ham, der står ved årets port: »Giv mig et lys, så jeg kan vandre trygt ind i det ukendte.« Men han svarede: »Gå ud i mørket. Læg din hånd i Guds hånd. Det er bedre for dig end lyset og tryggere end at vide vejen.«

Det betyder Fadervor.

HELGE SKOV.

## PÅR LAGERKVIST: 9 DIGTE

### I.

Nu løser solen sit blonde hår  
i den tidlige dagnings himmel  
og breder det ud over jordens vår  
blandt tusinde blomsters vrimmel.

Hun væder det stille, på vej forbi,  
i blomster hvor duggen har skænket;  
fra rosernes torne hun vikler det fri,  
men fjern, som i drømme nedsænket.

Hun lader det strejfe skov og eng,  
hun lader det flyve for vinden.  
Nu strejfer det børnene i deres seng  
og rynkede gamle på kinden.

Men hendes tanke er bortvendt og kold  
— hvad kan denne glæde vel både?  
Hun drømmer blandt stjerner, som tusindfold  
forstørrer det levendes gåde.

Hun løser og breder ud sit hår  
og vækker os saligt til live  
og drømmer blandt verdner, der snart forgår,  
og nye, som snart skal blive.

## II.

Der kom et brev om korn og dræ,  
om solbærbusk og æbletræ,  
en hilsen fra min gamle mor  
med skrift så møjsomt stor.

Og ord ved ord stod kløvereng  
og moden rug og blomsterseng  
og Han, som fører alle ting  
i årets ring.

Og hus og gård lå uden frygt  
i Herrens hånd forvaret trygt,  
og klare klokker ringed' fred  
til jorden ned.

Der var en duft af havegang  
og af lavendel, aftensang  
og søndagsfreden, da hun skrev  
til mig sit brev.

Det havde rejst den lange vej  
for med sit ord at skænke mig  
den uudgrundelige fred,  
som er af evighed.

## III.

Nu åbner mor sin bibelbog  
og tyder from dens dunkle sprog.  
Vorherres ord hun grunder på,  
så tunge at forstå.

Men synes hende altfor stort  
og gådefuldt, hvad Han har gjort,  
da sidder hun i skumringen  
og finder fred i den.

Da hviler hånden tung af år  
på dunkle ord; men åben står  
for hendes sind nu rundtomkring  
hver gudskabt ting.

På sine børn i verden vid  
hun tænker mildt ved skumringstid,  
og deres veje hvor de går  
hun blid forstår.

I skødet ligger Skriftens ord;  
hun tænker på den skønne jord.  
Her er det trygge, lyse hjem,  
som Gud har givet dem.

Og hænderne hun folder blidt  
på bogen, hun har åbnet tit.  
Da daler over bladet ned  
den dunkle aftenfred.

#### IV.

##### *Pietà.*

Grånet er, min søn, dit hoved —  
hvor det tynger mig!  
Jeg er kvinden, som dig fødte,  
livet gav jeg dig.

Hvad har gjort dig så forandret?  
Jeg det ej forstår.  
Hvor i verden har du været  
i de mange år?

Panden er så bleg og furet,  
huden brænder hedt.  
Hvad har sådan voldt dig smerte,  
siden vi var eet?

Altid kunne jeg dig trøste,  
al din sorg var min.  
Sig, hvordan det da er kommet,  
at den kun er din?

Endnu hænger sølverhertet  
hvor du først det så.  
Kan ej dine øjne løftes  
og din hånd det nå?

## V.

Lågen ind til livets land  
åbner sig og klager.  
Lyngen står langs stiens rand,  
rappe svaler jager.

Gammel gård. Den vidner trang  
om nød og slid for føden.  
Nød og længsel, fuglesang  
lige ind i døden.

## VI.

Som et blomstrende mandeltræ  
er hun, som jeg har kær.  
Syng, du vind, syng sagte for mig  
om hvor dejlig hun er.

Som et blomstrende mandeltræ  
så spæd, så lys og skær.  
Ene du, ømmeste morgenvind,  
ved hvor dejlig hun er.

Som et blomstrende mandeltræ  
er hun, som jeg har kær.  
Nu da det mørknes så tungt omkring mig,  
kan hun mon leve her?



## VII.

Hvem spiller i natten om dig og mig  
på en spæd, en lille klingende fløjte?  
Vor kærlighed døde. Når talte jeg til dig?  
— En spæd, en lille klingende fløjte.

Mit hjerte er hårdt. Dit hjerte er som mit.  
Alt har vi skændet, trampet ned, forbandet.  
— En lille fløjte som spiller vist om mig, vist om dig?  
En ensom fløjte af sølv, så sprød og klinger.

Jeg rejser langt bort fra dig, dérhen hvor du ej går.  
Jeg søger vejen hjemad, dybt i mørke.  
En lille fløjte som skriger, et grelt og åbent sår  
i mulmets bryst, langt bort i nattens mørke.

Gud gemmer mig i jorden. Gud gir mig fred og ro  
i døden, dybt i gravens fred neddyset.  
— En ensom fløjtes sang fra den høje, øde bro  
imellem liv og død, af samme mørke kysset.

## VIII.

Jeg ved, at bag ved det jeg dunkelt aner  
er nye ting, mer sælsomt underfulde  
end de, som jeg har grebet om og set.  
Jeg ved. Og jeg er overøst med nåde.  
Jeg holder i min hånd den nære, sikre gåde,  
og andre gåder venter mig, i løn beredt.

## IX.

Lad ikke livets varme kilder glemmes,  
ej menneskenes åbne hjerter græmmes,  
så de for kærligheden lukkes i.  
Lad ej os skilles fra de dybe floder,  
som er i sindet sammenhængens moder  
og vil til gode magters ven det vi.

Umistelig for livet er dets rede;  
det ville snart forgå i stormens vrede,  
om dette spinkle net blev ødelagt.  
Det er, som om der under alting brændte  
en ømhed, der med milde luer tændte  
alt levende og var dets trygge vagt.

I verden størst er ikke sværdets klinge,  
varmt, blødt er det, som alle ting kan tvinge,  
en favn, et skød og hjertets dunkle bo.  
Fyldt af sin varme er den dybe kilde,  
varm er moderhånden, slidt og stille,  
og alt hvad der får livet til at gro.

(Oversat af *Volmer Dissing.*)

## OM DRABANTERNE

»Det er De Forenede Staters præsident, der taler. Takket være de videnskabelige fremskridts vidundere kommer min stemme til Dem fra en drabant, der bevæger sig i det ydre rum. Mit budskab er ganske enkelt. Paa denne enestaaende maade sender jeg Dem og hele menneskeheden Amerikas ønske om fred paa Jorden og god vilje mellem mennesker overalt.«

— Og i det samme var der med engelen en mangfoldig himmelsk hærskaare, som lovpriste Gud og sagde: »Ære være Gud i det Højeste, og paa Jorden fred i mennesker, der har god vilje«.

\*

Takket være »de videnskabelige fremskridts vidundere« kom julebudskabet iaar fra et kakkelovnsrør, som fjotter rundt nogle hundrede kilometer oppe i luften. En spilledaase i raketten aflirede det eisenhowerske plagiat af juleevangeliet.

Det bemærkelsesværdige i denne sag er ikke opsendelsen af en raket, der kan sende radiomeddelelser til Jorden og f. eks. afspille en baandoptagelse. Det bestaar heller ikke deri, at man kan sende meddelelser op til drabanten for senere tilbagesending. Disse ting ligger i naturlig forlængelse af tidligere russiske og amerikanske raketeksperimenter. Nej, det bemærkelsesværdige, det var røsten fra himlen. Den var trumf. Naar Vorherre og Eisenhower og Amerikas vidunderlige teknik er paa vor side, saa maa der da kunne blive fred paa Jorden; saa er der i hvert fald gjort, hvad der kan gøres. For nu er vi foran. Vores er den største!

Lad os prøve at se lidt nøjere paa sagen. Aviserne for den 20. december var ellevilde af begejstring: »De perspektiver, der aabner sig ved dette julebudskab ude fra verdensrummet, synes lige

saa uendelige som universet selv« . . . »Det var en helt ene-staaende triumf« . . . »Den uventede opsendelse aabner uanede tekniske og videnskabelige perspektiver.« — Alle disse udraab virkede temmelig overdrevne, eller hysteriske, for at sige det mildt. Hvad vil man gøre, hvilke ord har man i behold, hvis det virkelig sensationelle skulle ske, f. eks. at Eisenhower *selv* blev sendt 300 km op i en bane omkring Jorden, eller hvis det lykkedes at anbringe mr. Dulles og mr. Krushchev paa Maanen? Da vil man savne baade spalteplads, typer og ord!

Thi naar det angaar selve raket-teknikken, saa forholder det sig dog saaledes, at raketter har man kunnet lave i mange hundrede aar, og man har længe været klar over, at det blot var et spørgsmaal om tid, hvornaar de blev kraftige nok til at kunne sendes som kunstige maaner rundt om Jorden eller videre ud i verdensrummet. Vanskelighederne har bl. a. bestaaet i at opnaa en tilstrækkelig sikker manøvrering, men elektroteknikken er nu saa vidt fremskreden, at det nogenlunde lader sig gøre. Raket-teknikken har maaske nok gjort hastigere fremskridt end forventet i de seneste aar, men grunden er jo, at USA og Rusland nu anvender milliard-beløb paa foretagendet. Den sidst opsendte Atlas-raket er *ogsaa* dygtigt lavet, og indeholder selvfølgelig andre instrumenter end de foregaaende, man maa jo videre i forsøgsrækken, og dennegang blev det altsaa en baandoptager, de puttede i.

Raketten er desuden temmelig stor. Og det blev der lavet et mægtigt nummer ud af. Et af hovedstadsbladene skrev: »Op-sendelsen af amerikanernes kæmpedrabant — verdens største — betegner et historisk vendepunkt for rumforskningen.«

Men længere nede paa siden og med mindre typer stod der: »Ingen kan bestride eller vil bestride, at dette var en bedrift og et historisk vendepunkt for den amerikanske rumforskning. Men naar det kommer til udmaalingen at verdensrekorder i stødkræfter, vægt og videnskabelige evner, er der dog ikke tale om nogen ubetinget sejr i forhold til den sovjetiske Sputnik 3. Atlas-raketens udbrændte hylster, der som satellit har faaet navnet Score, vejer omkring 4½ tons eller næsten tre gange saa meget som satellitten Sputnik 3. Men denne sputnik var indtil for nogle uger siden ledsaget af sin løfteraket med en vægt paa næsten

fem tons, og tilsammen vejede dette rumskib saaledes to tons mere end Score-satellitten. Hertil kommer, at Sputnik 3 var udrustet som et flyvende rumforskningslaboratorium, medens de videnskabelige instrumenter i Score er begrænset til 75 kilo, hvoraf den virkelige nyttelast kun er det radiotekniske udstyr med en vægt paa 16 kilo.«

— Ligesom den himmelske baandudsendelse maa danne epoke i propaganda- og salgsteknikkens historie, saaledes bør dette guddommelige krumspring for at beskrive, at den største dog er den mindste, indgaa i pressehistorien som et slaaende eksempel paa, hvad der ligger indenfor mulighedernes grænse ogsaa paa dette felt: Det var som værende den største, og russernes langt overlegne, den skulle bruges i propagandaen, og derfor blev den gjort til den største med de store typer i avisen og til den mindste med de smaa. — Iøvrigt var det ingenlunde alle blade, der fik den tilføjelse med, at den største jo saadan set alligevel ikke var den største.

Ak ja, nu er saa russernes sol-raket affyret, og dermed er Atlassen vist nærmest glemt. Nu er den vestlige verden pludselig uhjælpeligt bagefter. Hvilket formodentlig er lige saa urigtigt, som at vi for 14 dage siden var milevidt foran.

\*

Saa vidt jeg kan se har sagen i hvert fald to aspekter, som er værd at bemærke:

1. Den kolde krigs frontkæmpere (d. v. s. pressen) skulle være lidt mere forsigtige med at udraabe mer eller mindre tvivlsomme forspring i raket-kaapløbet til at være umaadelige videnskabelige og tekniske sensationer, som paa afgørende maade bør overbevise de andre om, at vi (høv. de andre) er de dygtigste og de stærkeste. — Man henter sig for mange nederlag paa den maade, og man gør sit til, at kapløbet opfattes som det, det dog *ikke udelukkende* er, et rustningskaapløb.

Avisernes behandling af raket-kaapløbet medfører endvidere, at andre og maaske vigtigere begivenheder nærmest drukner i skrivelserne om raketterne: Der foregaar i disse maaneder forhandlinger paa højeste plan mellem stormagterne om standsning af atom- og brintbombeforsøgene. Intet er for os vigtigere,

end at disse forhandlinger (som er blevet nødvendige takket være de »vidunderlige videnskabelige fremskridt«) fører til et gunstigt resultat. Deraf afhænger ganske enkelt spørgsmaalet om den procentiske fordeling mellem sunde og syge mennesker i de kommende aartier (kræftskader) og i de kommende århundreder (arvelige skader ved den radioaktive bestråling). For slet ikke at tale om, hvor meget krigsrisikoen kunne formindskes ved en fælles aftale paa dette punkt. Men hvor meget hører vi om disse forhandlingers gang. Næsten intet. Og dog forholder det sig sikkert saadan, at dersom befolkningernes voksende foruroligelse ved fortsat at skulle fungere som forsøgsdyr kunne få mæle gennem det, som ulykkeligvis er befolkningernes ansigt udadtil, aviserne, — ja saa ville det være meget vanskeligt for stormagterne at gaa fra forhandlingsbordet uden at have opnaaet et positivt resultat.

2. Sensationsskriveriet omkring raketteknikkens sejre, som da rigtignok er store, selvom de som sagt er naturlige følger af en lang udvikling, er et udmærket eksempel paa, hvorledes vi overfor teknikken fremturer i beundring for det rent ydre i sagen, dette »hvad vi dog kan«, i stedet for at interessere os for det, som nok er det mest bemærkelsesværdige i den rivende udvikling, dette »hvad vi dog bruger de tekniske frembringelser til«.

Der er mange andre eksempler herpaa. De tydeligste har været den »vidunderlige videnskabs« udvikling af stadig frygteligere krigsvaaben i de sidste aartier. Ikke alene atom- og brintbomber har videnskabsmændene velsignet os med, men ogsaa bakteriologiske og kemiske vaaben af en karakter, som man nødig taler om.

Men rent bortset fra disse ubehagelige kendsgerninger paa det krigsvidenskabelige omraade, saa tjener beundringen for den tekniske udvikling i det omfang, det f. eks. sker med raketterne, kun eet formaal: Fordummelse. Vi maa virkelig til at vænne os til, at vi lever i en periode med meget hastige teknisk-videnskabelige fremskridt og at dette ikke i sig selv er noget vidunderligt. Tværtimod er mange af de videnskabelige frembringelser af en temmelig problematisk natur, fordi der er saa rig lejlighed til at misbruge dem.

Altsaa, for at vende tilbage til indledningen, det epokegørende ved Atlas-raketten var ikke det tekniske udstyr i sig selv, med det, udstyret blev brugt til. Sjældent har man vel set snedigere propagandafremstød.

I Vance Packards bog »De skjulte fristere« fortælles en del om, hvordan et af de store amerikanske reklamebyroer blev engageret til at opbygge Eisenhowers valgkamp før sidste præsidentvalg. Reklamefirmaets videnskabeligt uddannede psykologer søgte først ved saakaldt dybde-psykologiske metoder at finde ud af, hvilke ubevidste motiver, der er medbestemmende for den almindelige vælgers stemmeafgivning. Man kom ved denne undersøgelse, som ved saa mange lignende, til det resultat, at kandidatens politiske anskuelser og handlinger spiller en meget lille rolle i forhold til hans følelsesmæssige tiltrækning overfor vælgeren. Jeg citerer fra bogen: »Den ideelle præsident løftes ikke til magten af sin indstilling til store og afgørende spørgsmaal, men bliver »stor« i folks øjne i kraft af sin personlighed. Hvor »stor« han bliver, afhænger af, i hvor høj grad folk kan opfatte ham som et »fader-symbol« . . . Den reklamementalitet, som prægede propagandaen for Eisenhower, fremgaar maaske bedst af et kort fjernsynsdrama, der viste en mand, som paastodes at være taxachauffør, i færd med at lufte sin hund om aftenen i parken overfor Det hvide Hus. Manden stod stille og saa med ærefrygt over mod det enlige oplyste vindue i Det hvide Hus og sagde med inderlighed i stemmen: »Jeg behøver dig« . . . I midten af 50'erne var begge de to store partier i USA blevet dybt afhængige af de professionelle overtalelseskunstneres hjælp til at opbygge offentlige ansigter. Nations Business, der udsendes af De forenede Staters handelskammer, indvarslede i begyndelsen af 1956 henrykt den nye, forretningsmæssige indstilling til politik: »Begge partier vil sælge deres kandidater«, proklamerede bladet, »med de samme metoder, som forretningslivet har udviklet til at sælge varer med. De indbefatter videnskabelig udvælgelse af slagord, planmæssig gentagelse . . . Radio og annoncer vil gentage slagord af gennemprøvet intensitet. Kandidaterne maa, foruden en fyldig stemme og en god udtale, have evnen til at se fjernsynskameraerne »ærligt« i øjnene.«

Desværre kan man ikke aftrykke hele kapitlet. Det er ellers,

som det meste af bogen, meget oplysende og temmelig choke-rende. Det nye er jo ikke alle de her omtalte tricks, det nye er, at den moderne teknik, massemeddelelsesmidlerne radio, fjernsyn og presse, befordrer anvendelsen af alt gøglet i en helt uhyggelig maalestok. Ja, og saa dette, at »den vidunderlige videnskab« ogsaa har ladet sig spænde for denne vogn, massepaavirkningens og masseudnyttelsens straalende limousine. Angrebet paa vore skjulte behov foretages jo nemlig af den slags videnskabsmænd, der hedder psykologer og sociologer, og det lykkes i samme grad, de virkelig forstaar at udnytte deres videnskab. Ogsaa her gælder det, at det karakteristiske i udviklingen ikke er de resultater videnskaben naar, men derimod det, *den selv* udnytter sine resultater til. Her i landet er reklamebyroerne ogsaa begyndt at ansætte psykologer; det betaler sig. Hvor langt er de politiske partier?

\*

Atlas-raketten maa da ses som et nyt masse-paavirkningsmiddel; man taler efter dens opsendelse allerede om muligheden for globale fjernsynsudsendelser; hvilke perspektiver! Og den lille julehilsen, som indvarslede den nye, vidunderlige tid, er blot et udtryk for, at de videnskabeligt skolede sælgere nu har taget et nyt skridt ned i underbevidstheden. Man sigtede denne gang mod det himmelske »fader-symbol« og ramte formentlig i plet.

*Uffe Geertsen.*



## NATURFAGENE OG HØJSKOLEN

Naturfagene har aldrig været højskolens hjerteboørn. Især for den gamle højskole var det andre ting, der kom i første række. Den historisk-poetiske højskole fandt det først og fremmest vigtigt at beskæftige sig med historie, myter og litteratur og så i naturfagene måske nok meget nyttige, men i det store og hele uvedkommende ting. Måske endda meget farlige ting. Udviklingslæren, som den var blevet udformet af Darwin, var på det tidspunkt naturvidenskabernes sidste store triumf, der lovedes intet godt fra den kant. Den fordring, som naturvidenskaberne gjorde på at kunne forklare verdensgæderne, stod ikke i god samklang med den historisk-poetiske højskoles opfattelse af tilværelsen. De få skoler, der tog naturfag på timeplanen i forrige århundrede, blev nærmest betragtet med mistanke af de andre skoler. Efterhånden blev den praktiske udnyttelse af naturvidenskabens resultater af en så gennemgribende betydning for vor tilværelse, at mange skoler fandt det rimeligt at give deres elever en orientering om, hvad der på de forskellige områder var opnået. Nogen kærlighed blev der vist aldrig tale om. Ganske vist må man konstatere en mindre afvisende holdning, der vel må sættes i forbindelse med den delvise revision af ikke mindst fysikkens erkendelsesgrundlag, som vi herhjemme især kan finde den hos Bohr. Ifølge en række betydelige videnskabsmænd kan naturvidenskaberne ikke løse de dybeste problemer i tilværelsen.

For mange er dette omslag nærmest kommet som en befrielse. Man ser i naturvidenskaben ikke mere en fjende af den opfattelse, som højskolen gerne ville forkynde. Der er gået en sand rasen af komplementaritet over landet. Præster og højskolelærere har rejst landet rundt og ud fra Bohrs tanker villet bevise den

fri vilje og guds eksistens, og hvad man nu ellers kunne komme ud for. Selv mere kompetente folk sætter i dag deres lid til de resultater, der måtte komme ud af denne filosofi.

På den anden side kan den forvirrende mangfoldighed af synspunkter, der nu anlægges på naturvidenskaberne, vel ikke siges at vække tillid eller ønske om at give sig af med dem. Den gamle entydige opfattelse er forladt, og man kan ikke endnu se, hvad der skal træde i stedet. (Hertil kommer, at det er meget vanskeligere, både for lærer og elev, at sætte sig ind i de ofte vanskeligt tilgængelige tankegange, end det behøver at være med historie og litteratur). Det skal ikke tjene til at vække nogen tillid til naturvidenskaben, at en dansk naturvidenskabsmand og religionshistoriker som Prytz Johansen kan sige\*): »Mit udgangspunkt er da at drage konsekvensen af forskerens situation, anerkende, at et objektivt verdensbillede er en specialitet for Europa og dets arvtagere, og acceptere hvert verdensbillede og religion som en realitet, der hviler i sig selv.« Han fortsætter med at sige, at religionshistoriens opgave da er at oversætte og fortolke den fremmede religions tekster, ikke at oplede evige sandheder. Og han fortsætter: »Det er naturligvis teoretisk set en mere beskedne opgave end den at bidrage til de evige sandheder, som er den objektive videnskabs mål. Men da de »evige sandheder« alligevel revideres ret jævnlig, er opgaven nok så realistisk. Jeg ved, at man vil synes, jeg ved at give afkald på »objektivitet« også giver afkald på videnskaben. Men da jeg anser »objektivitet« for en kimære, har tabet efter min mening modsat fortegn og er snarere en gevinst.« En dansk professor i fysik udtalte under en drøftelse af disse spørgsmål, at mangt og meget var opgivet af, hvad der tidligere havde været anset for at høre til naturvidenskabernes grundbegreber, men ikke nok med det. Der er en forventning hos især fysikerne om, at meget mere må opgives. Det kan undertiden for en læginand se ud, som det gamle faste videnskabelige system er ved at rokkes. Dette kan måske tænkes at have forvirret mange, der måske ellers ville have beskæftiget sig med naturfag, og for andre medført, at de nu må betragte disse som rent praktiske ting, der oven i købet er i stand til at frembringe farlige ting som hele den moderne krigsteknik.

---

\*) »Perspektiv« 5. årgang nr. 6 s. 27.

Nu er der imidlertid en helt anden side af problemet, som vi endnu ikke har berørt. Uanset hvor objektivt, uanset hvor videnskabeligt videnskabsmanden går til værks, er det motiv, hvorudfra han beskæftiger sig med sit fag jo dog ingenlunde noget, der unddrager sig almenmenneskelig forståelse. Enhver videnskabsmand har naturligvis en idé med at give sig af med sit fag, enten han nu vil skabe grundlag for en praktisk udnyttelse af naturen, eller han blot stræber efter den rene erkendelse uden at skæve til arbejdets praktiske resultater. Gennem hans videnskabelige, men især gennem hans populære skrifter udbredes hans tanker til det jævne folk, hvortil kommer, at hans resultater måske kan medvirke til at ændre menneskers forestilling om naturen og tilværelsen. Og det er netop det, der er sket gennem tiderne. Menneskers forestilling om deres egen stilling i verden og om formålet med deres liv, om formålet med deres tilværelse på jorden, eventuelt i himlen, har ændret sig under indflydelse af store tænkeres originale tanker. Disse tanker har måske slumret i århundreder, men er før eller senere dukket frem og har været med til at ændre vores forestillinger om verden, og derved egentlig været med til at ændre vores verden. Den moderne europæers verden er helt anderledes end et middelaldermenneskes, ikke alene hans ydre verden, men i lige så høj grad den verden, han bærer inden i sig.

Denne ændring har selvfølgelig ikke alene naturvidenskabsmændene skabt, men de har i udformningen af det verdensbillede, vi alle sammen lever i, enten vi kan lide det eller ej, været den drivende kraft. Hermed kommer historien ind i billedet, og det bliver måske den tilknytning, der kan gøre naturfagene accepteret, ikke alene som videnskab, for hvad kommer den mennesker ved, bortset fra dens praktiske anvendelse, men også som et almindende fag. Videnskabsmandens hensigt og resultater er det, man særlig må have opmærksomheden henvendt imod. Hvad var det, han ville, og hvordan kom hans resultater til at påvirke menneskers verdens- og livsforståelse.

Prytz Johansen taler om, at forestillingen om et objektivt verdensbillede er en specialitet for Europa, og det har han sikkert ret i. Igennem hele Europas filosofi går der, i modsætning til de fremmede kulturer, som jeg kender til, en stræben efter

et virkeligt bevisligt objektivt verdensbillede. Dette er jo ingenlunde den eneste retning i europæisk tænkning, men vel den bærende og for vor verdensdel mest karakteristiske. Men denne forestilling, som vi træffer i dens mest rene form i slutningen af forrige århundrede, da højskolen geråder i konflikt med den, er naturligvis ikke opstået på en gang. Den er opstået gennem en meget lang og ofte meget bitter kamp. I den naturvidenskabelige forsknings historie, og ikke mindst i den filosofis historie, som har søgt at begrunde og underbygge denne, og det er ikke den mindst interessante, træffer vi på dokumenter om menneskers kamp for sandhed, der er lige så menneskeligt gribende som beretningerne om de religiøse og humanistiske banebryderes liv. Det ville ikke være forsvarligt at undlade at omtale det i forbindelse med gennemgangen af en af naturvidenskabernes historie. Men et lige så vigtigt synspunkt at få frem er det, at forskerne har været med til at omforme vort verdensbillede i lige så høj grad som nogen andre sandhedssøgere.

Et eksempel kan illustrere dette. Det vil næppe være muligt at betvivle, at det har haft en uhyre indflydelse på vores opfattelse af verden, af vores egen stilling i verden og derved vel af betydningen af vort eget liv, at verdensbilledet i løbet af renæssancen undergik en total forandring. Middelaldermanden forestillede sig jorden som en kugle i verdens centrum. Jerusalembjerget lå på jordens midte og helvede befandt sig i jordens dyb, måske lige under vore fødder, og skærsildsbjerget hævede sig på vor jords modsatte side. Til yderligere understregning af, at jorden, og mennesker med den, befandt sig i en central stilling af Guds skaberplan, omkredsedes det hele af syv, ni himle, eller hvor mange man nu kunne få det til, og øverst oppe, højt hævet over alle jordiske gøremål, befandt Gud sig, middelalderens »Vorherre«, fra hvem al visdom og godhed udgik. Dette ganske bogstaveligt opfattede verdensbillede gav mennesket en fornemmelse af trykthed med hensyn til, hvad hans opgave var her i livet, af hvad meningen med hans tilværelse var. Verdens indretning gav jo et synligt bevis for, at kirkens lære var rigtig. I renæssancen førte videnskabelige opdagelser til, at man måtte opgive denne trykke verdensopfattelse. Jorden fjernede sig for astronomernes blik fra verdens centrum og rykkede som et tilsyneladende be-

tydningsløst støvfnug ud i en krog i universet. Efterhånden som mennesker tilegnede sig denne opfattelse, måtte det bidrage stærkt til at ryste deres syn på mange andre ting, der før havde været opfattet som lige så sikre, men næppe heller mere. Hvor blev nu Gud af? I en himmel lige over vort hoved kunne han ikke være. Hvorfor havde han netop skabt menneskene i denne afkrog af universet? Var der måske mennesker på andre kloder o. s. v.? Tvivlen var vakt om den gamle besvarelsesmåde. Måske kunne spørgsmålet om verdensgæderne besvares på en helt anden måde. Den unge Kepler søgte og fandt Gud i verdens matematiske indretning, eller måske rettere i matematikken. Andre kunne vel ikke hitte rede i den forvirring, der opstod, ikke mindst fordi mennesket følte sig udkastet på noget, der syntes at være mere end de 70.000 favne. Den moderne nihilisme har sikkert en af sine kraftige rødder i disse opdagelser.

Men, kunne man spørge, hvad kommer nu egentlig alt dette moderne mennesker ved? Kunne de ikke leve lige lykkelige uden kendskab til det, der jo er sket for så mange hundrede år siden? Herpå kan man svare med et andet spørgsmål. Hvad kommer i det hele taget historie mennesker ved? Naturvidenskabernes historie er jo et led i den almindelige historiske udvikling, og den kan ikke siges at være mindre betydningsfuld end andre grene af historien. Tværtimod vil jeg påstå, at deres historie, og det vil i nyere tid tillige i høj grad være filosofiens historie, sådan at forstå, at naturvidenskaben har leveret de byggestene, som filosofien har udtaget sin lære af, er nødvendig, hvis man vil danne sig et billede af, hvordan den europæiske bevidsthed er opstået. Gennem den kommer vi ind på et stykke europæisk idéhistorie, der vanskeligt kan skattes højt nok.

Johannes Rosendahl siger, at historien relativiserer alle ting for os. Sæder og ideer er forskellige, og vi får intet holdepunkt til at dømme om, hvad der er rigtigt. Og det er jo for så vidt rigtigt nok. Men den lærer os en ting mere, den lærer os at forstå, hvordan vi er blevet, som vi er, og giver os dermed en dybere forståelse af, hvad vi egentlig er. Det er med andre ord et stykke selverkendelse, vi præsterer ved at beskæftige os med historien. Ved at få rede på, hvor man har sine tanker fra, hvordan de er opstået, og hvorfor man har dem, kan vi få et frit forhold til

dem. Mange af de tanker, vi går rundt og anser for så selvfølgelige, at vi måske ikke engang ville nævne dem, og måske forbavses over det banale i overhovedet at gøre opmærksom på dem, er jo dog kommet ind i vores tilværelse på et eller andet tidspunkt. Intet i vores liv er selvfølgeligt, heller ingen af vores forestillinger om verden.

Vi går alle i uhyggelig grad rundt med naturvidenskabens verdensbillede i os. Vi er vant til at opfatte det som noget aldeles selvfølgeligt, hvad det som før sagt ikke kan anses for at være. Nogen af os nærer måske tilmed noget, der grænser til ærefrygt over for naturvidenskaben. Mange har forsøgt at gøre op med natursynet ved at angribe det udefra, hvad der ikke er let. Kun få har forsøgt at anvise det dets plads ved at anskue det indefra. Dette synes dog at være vejen, vi må gå. Vi vil herigennem opdage, at naturvidenskaben, naturfilosofien må man hellere sige, har ført en stedse bitrere kamp med sig selv, kampen om et livssyn. Og nu ser det endelig ud til, at den må give op som livsforklaring. Det er i hvert fald konsekvensen af den vej, der er betrådt. Bag om alle videnskabens forklaringer ligger noget ufatteligt, selve livsgåden. Vil man føre dette opgør igennem, må man gennem historien. Gennem det historiske arbejde med naturvidenskabens og ikke mindst naturfilosofiens begrebygning nærmer man sig kernen. Det bliver, vil man opdage, i høj grad et arbejde med at udforske den europæiske ånds historie, lige fra de tidlige græske naturfilosoffer, de joniske filosoffer, eleaterne og hvad de nu hedder, over Platon, Aristoteles, videre frem gennem middelalder og renæssance og op mod vor tid. I forhold til de tanker, der udspringer af arbejdet med at udforske naturen, forekommer tankeretninger, der tager andet udgangspunkt, ofte, om end ikke altid, at være krusninger af mere tilfældig art.

Over templet i Delphi stod de vise ord: Kend dig selv. I en tid som vor, der af mange hævdes at være en krisetid (om de har ret får stå hen) kan disse ord vel sættes som motto over skolens arbejde. Vi må forsøge at vise vore elever veje til at lære sig selv at kende, og her vil man opdage, at denne erkendelse kan næppe tilvejebringes uden gennem historiens lys. Historien er det spejl, hvori mange af de ting, der til daglig ligger skjult, kommer frem og opløser sig. Denne opløsningsproces kan synes

negativ, destruktiv, men ikke destomindre er den nødvendig for at vi kan forholde os frit til vores fortid og måske kan komme frem til noget nyt.

Hermed være ikke sagt, at den historiske vej er den eneste fornuftige, ad hvilken man kan nærme sig naturfagene. Det ville være urimeligt at hævde. Nogen fag egner sig måske slet ikke for denne fremgangsmåde. Der er problemer af ganske aktuel art, som man nødvendigvis må oplyse folk om, f. eks. den fare, som det radioaktive støv fra atombombesprængninger, for nu at nævne noget af det mest aktuelle, rummer for de arvelige egenskaber i fremtiden. Her vil det ikke hjælpe stort at ty til Platon eller Kepler, her er reel oplysning om forholdene, som de synes at være i dag, det der behøves. Men så snart det drejer sig om natursynet, vil den historiske fremgangsmåde være af uvurderlig betydning.

*HANS MØLLER CHRISTENSEN.*

## SOFUS HØGSBRO SOM AKTIV HØJSKOLEMAND

RØDDING HØJSKOLE 1850 — 62

Rødding højskolegård har fastholdt sit navn gennem 114 år, og der har været undervisning i de 76 år. Af disse år er de 12 år fra 1850 til 1862 det mest bevægede afsnit, præget som det i flere år var af en dybtgående uenighed om skolens mål med sin undervisning og om den vægt, der som følge deraf skulle lægges på de enkelte fag. For en nutids højskoleforstander må det vække både undren og beundring, at højskolens forstander, Sofus Høgsbro, fastholdt sin stilling og blev på sin udsatte post. Det vidner om en stærk optagethed af den tildelte opgave.

Hvilke forudsætninger havde Sofus Høgsbro for overtagelse af ledelsen af en undervisningsform, der kun var prøvet gennem nogle få år? Sofus Høgsbro var teologisk kandidat. Det gav ham ikke egentlige forudsætninger, det blot pyntede på personen, og havde vel sin betydning for de to mænd, der anbefalede kandidaten, Grundtvig og prof. H. N. Clausen. De var begge to stærkt optaget af Slesvigs danske opvågnen og af danskhedens befæstelse. Til denne befæstelse anså de begge Rødding højskole for at være et meget betydningsfuldt middel. Det må da være berettiget at mene, at de begge — udfra deres kendskab til den unge Høgsbro, havde en begrundet overbevisning om, at han delte deres optagethed af Slesvigs behov for et målbevidst dansk folkeligt arbejde.

Hvorfra havde Høgsbro denne optagethed? En ikke uvæsentlig årsag var den, at han var født i Slesvig, tilmed i selve Rødding by. Men dette kan dog kun have været en forstærkning af andre årsager. Sofus Høgsbro kom til København fra Ribe, hvor han



tog studentereksamen. Den gamle historisk betydelige by har sikkert stimuleret Høgsbros sans for historie, men byens stilleståen har tillige sagt ham, at et folk kan ikke leve på fortidshistorie, hvor glørværdig denne end er, der må både videreudvikling og nyskabelse til. Den sidste mødte han uden for skolen hos ribepæresten Ludvig Chr. Møller, der var ivrigt optaget af det nybrud, der ved Grundtvig var under stærk udvikling. Den unge Høgsbro var nemlig en overmåde flittig ung mand, latinskolens undervisning kunde ikke fylde hans dag, derfor søgte han ad egne veje at supplere den. Det skete gennem samtaler og ved læsning af de få tidsskrifter, der dengang var til rådighed, blandt dem »Nordisk Ugeskrift«. Og der var jo virkelig noget i frembrud både hjemme og ude. Der var frihedsbestræbelser i Belgien og Polen i forbindelse med den anden franske revolution. Herhjemme blev grunden lagt for et kommende folkestyre gennem oprettelsen af de rådgivende stænderforsamlinger, der indlededes med åbningen af den sjællandske i Roskilde 1835. Og den såkaldte sønderjydske opvågning gav sig klart tilkende i slutningen af Høgsbros ribear, bl. a. ved udgivelsen af det første danske blad »Dannevirke«.

Da Sofus Høgsbro i 1839 kom til København som student, var han mere udviklet og vidende end de allerfleste af hans samtidige. Han kom i København ind i de danske begivenheders centrum og søgte straks forbindelse med disse begivenheders ledende personer.

Frederik den VI døde 3. dec. 1839, nogle få måneder efter Høgsbros ankomst til hovedstaden. Dette dødsfald blev årsag til begivenheder, der fulgte hinanden slag i slag i alle de år, Høgsbro opholdt sig i København. Han levede således helt og ivrigt med i det, vi nulevende må nøjes med at fortælle som historie, jeg nævner: studenternes henvendelse til Chr. den VIII om en fri forfatning, studenterskandinavismen, den danske indsigelse mod tysk sprog i den slesvigske stænderforsamling, da P. Hj. Lorenzen talte dansk og vedblev at tale dansk, Skamlingsbankemøderne, Rødding højskoles oprettelse, Rendsborgmødet den 18. marts 1848, det store kasinomøde, borgertoget til Christiansborg, treårskrigen og grundlovens tilblivelse. Det fornemmes derfor ikke som forsømmelse, at det kneb for Sofus Høgsbro at vedlige-

holde interessen for det personlige studium ved det teologiske fakultet, hvor han havde selve H. N. Clausen som lærer. Men kandidat blev han i 1847 efter 8 års idelig forstyrret læsning.

Og hvad så? Noget ønske om at udnytte eksamen havde han ikke, han fortsatte derfor med privatundervisning, herunder med Svend Grundtvig og prof. Clausens hørn. Dermed fulgte, at han kom i både Grundtvigs og Clausens hjem. Når dertil føjes, at han knyttede meget nær forbindelse med prof. Sibberns hjem, vil man efterhånden forstå, at han var bedre udrustet end måske nogen anden blandt samtidens unge akademikere.

Det blev bestemmende for hans fremtid. Da han ikke selv kunde finde sin plads, anviste andre ham den. Og sådan gik det altså til, at de to bitre modstandere, Grundtvig og H. N. Clausen, anbefalede ham til prof. Flor, da denne efter treårskrigen afslutning søgte en mand til at genoptage undervisningen på Rødding højskole. Det fornemmes med udtryk fra Oehlschlägers Alladin, som blev der kastet en appelsin i den unge Høgsbros turban. Men nogen alladin-natur var han afgjort ikke, han var en selvgjort, fremadstræbende ung mand, der havde vundet de høje herrers respekt og tillid.

Den 11. oktober 1850 tog han Rødding højskole i besiddelse som en ensom mand. Et stort ansvar var lagt på ham, han følte det fuldt ud, og han brændte af iver efter at vise, at han kunde magte opgaven. En smuk betagethed var der samtidig over ham, og den gav sig udtryk i et brev til fru Sibbern, skrevet foråret efter ankomsten. Det hedder i dette brev: »Hvor ofte har jeg ikke, kære fru Sibbern! i denne tid måttet tænke på Dem, når jeg gik og syslede i min have. Når jeg f. eks. havde omplanted en blomst i bedre jord, havde vandet den og efterhånden så den udfolde sine blade, skyde knopper og springe ud, da tænkte jeg på Deres ord, at intet er taknemligere end en blomst. Ja, når man lever så ensom som jeg og så fjernt fra sine venner, som jeg gør her, da lærer man ret at skønne på naturen. Hvilken glæde har det ikke været for mig, hver gang en fugls komme eller en plantes opdukken af jorden vidnede om, at naturen vågnede påny til live. Hver ny blomst, jeg ser spire frem i haven er jo desuden en ligefrem erobring for mig, og endnu gemmer jorden måske en eller anden spire til mig, men derfor tør jeg heller

ikke således rense, plante og grave i den, som jeg ellers havde lyst til. Først når jeg ved alt, hvad her er, kan jeg tænke på at ordne og berige det«. Der er i det gengivne et helt skolesyn gemt. Den nænsomhed, der her er tale om overfor spirerne i Urtegården, gælder så vist i højere grad overfor de unge i skolestuen. Og hvorfor tvivle om, at skolestuemanden har lært af urtegårdsmanden. Endnu stærkere giver Sofus Høgsgbro udtryk for sin betagethed i følgende ord: Lige overfor mig ligger præstegården og tilhøjre den gamle kirke. Selv klokkeklangen er mig så bekendt. En slægt er siden den tid (barndomstiden) nedstegen i graven, og en ny er fremstået. Men i landsbyen synes alt desuagtet at være blevet som forhen, skønt verden udenom er så forandret. Ja, jeg har jo beviset lige for mig. Verden har her i enden af byen rejst denne højskole, hvis bygninger og bestemmelse jo ganske tilhører den ny tid.

Siddende i sin stue, overvejende sin opgave, planlæggende undervisningen føler Sofus Høgsgbro sig som et redskab til en ny tids dannelse.

Skønt Høgsgbro var antaget til forstander den 11. august var der ikke officielt meddelt noget om undervisningens begyndelse. Det skete først efter hans ankomst til højskolen. Det hedder i kundgørelsen: »Da jeg nu har taget mit ophold på højskolen, ønskes de ny elever anmeldte så snart som muligt . . . undervisningen er fri, der betales for værelse, kost, varme og sengested 20 specier halvårlig«.

Det var Høgsgbros ønske, at skolen skulde holde sit åbningsmøde den 7. nov., men det lykkedes ikke at samle hverken eleverne eller de indbudte honoratiores før den 19. nov. I sin åbningstale udtalte Høgsgbro sluttelig: »Jeg håber, at I unge vil forstå det ansvar den ny tid lægger på jeres skuldre og ingen anstrengelser sky for at gøre ansvaret fyldest. Ligeledes håber jeg, at vi lærere vil mindes vort ansvar og vor pligt og deri vise jer vejen. Hvis jeg ikke havde haft dette gensidige håb, vilde jeg ikke have haft mod til at træde frem på denne plads«. — Der var kun mødt fem elever, men der kom senere tre til, og i sommerhalvåret var der femten elever. Det var flere end i noget forudgående sommerhalvår. Det var ungt mandskab, der gav sig ind under den ny undervisning. Af en opgørelse over eleverne

fra Høgsbros første tre år fremgår det, at af ialt 80 elever var de 42 under 18 år, altså i den alder, vi nu kalder efterskolealderen, kun 13 var over 20 år. De første elever fra 1844 var i samme alder, og det var en klart udtalt skuffelse for forstander Johan Wegener, og det var medvirkende til, at han så hurtigt forlod skolen. Om dette forhold skriver Høgsbro i sin første beretning: »Uagtet flere af de yngste elever har været blandt de dygtigste, må man ønske, at alderen snarere er over end under 17 år. Jo modnere de bliver, des bedre kan de følge med i undervisningen, des mere lyst har de til at benytte tiden, og des mere påskønner de opholdets vigtighed for dem. For gamle bliver de ikke let«.

Der fornemmes et let forståeligt suk bag disse sætninger, og de er en stilfærdig tilslutning til udtalelser af højskolens første forstander, Johan Wegener. I et brev til Flor skriver denne: »Undervisningen må nedstemmes meget under, hvad vi har troet og håbet. De fleste er ikke bedre end en almindelig konfirmeret bondedreng fra en landsbyskole. De er langt mere rå og uvidende, end jeg havde formodet, og positive kundskaber holder de ikke af. Det er et helt studium at tale så barnagtigt, at man kan være sikker på at blive forstået«. Det gik dog efterhånden bedre, og senere på vinteren er Wegeners tone en helt anden. Han skriver nu: »De viser den største flid og opmærksomhed, den bedste ånd og den største kærlighed og hengivenhed for mig. De er rasende uvidende, men ånden er alligevel så brav, at flere af dem forstår det mindste vink. Det er mere, end jeg havde ventet«.

Høgsbro skelner i en senere udtalelse mellem begavede og mindre begavede elever. Han skriver ordret: »Det er en grund-sætning ikke at tage så megen hensyn til de mindre begavede som til de bedre hoveder, de livlige og videbegærlige naturer«. Om lærerens undervisning skriver han: »Læreren må ikke vælte arbejdet fra sig over på eleverne, han må komme dem imøde og hjælpe dem frem ved at bearbejde stoffet således, at det ikke blot naturligt føjer sig til det, der allerede er deres åndelige ejendom, men driver dem til med en indre lyst at gå videre — — — og således udfylder den trang til udvikling, der i større eller mindre grad er givet alle«. Det er en pædagogisk set værdifuld opfattelse af lærerens opgave, der her er fremsat, og den er ak-

tuel i dag 100 år efter. Lektielæsning var på Rødning højskole nærmest bandlyst, og istedet sattes samtaler mellem lærer og elever i tilknytning til fri foredrag. »Sådan må det være«, siger Høgsbro, »thi for højskolen er det ikke så meget kundskabsmassen som åndsopvækkelsen, det kommer an på«. I denne udtalelse viser han sig klart som elev af både Grundtvig og Kold, men i anden henseende er han grundig uenig med Kold og svoren tilhænger af Grundtvigs sorø-højskoletanke. Det er ganske givet den, der er ledemotivet i Høgsbros tilrettelæggelse af undervisningen. Grundtvig regnede med fuldvoksne mænd, Høgsbro må nøjes med drenge i overgangsalderen, fra 14—18, og unge mænd i den første ungdoms gærende alder, fra 18—20. Det er forståeligt, at han beslutter sig til at lægge sit undervisningsstof tilrette for de bedre hoveder og de videbegærlige. Han er klar over, at der derved stilles store krav til lærerne. Det hedder i denne sammenhæng: »Læreren må kunne rive sig løs fra meget, som man hidtil har lagt vægt på, og fremdrage andet, som hidtil er sat til side, han må kunne gøre et udvalg på engang overensstemmende med videnskabens ånd og elevernes udvikling. Dette er ikke hverken let eller hurtigt gjort, så den samvittighedsfulde lærer vel kan have krav på, at man bedømmer hans arbejdes omfang efter andet end det blotte timetal, han underviser i«. Igennem denne fordring til lærer og stof lægger Sofus Høgsbro grundlaget for den egentlige højskole, d. v. s. højskolen, der frigør sig fra efterskolemiljøet. Det træder stærkere frem i følgende udtalelse: »Rødning højskole er endnu den eneste, der blot nogenlunde svarer til sit navn, de andre skoler er en slags middelskoler, en noget udvidet fortsættelse af almueskolen«. Høgsbro øjner muligheden af, at Rødning højskole kan give en videreuddannelse for elever fra disse middelskoler. Der har allerede været en enkelt sådan elev fra skolen i Lyngby, altså fra selve den såkaldte Grundtvigs højskole.

Desværre fik Høgsbro ikke ro og frihed til at bygge Rødning højskole op efter sin velgennemtænkte plan. I så fald var Rødning højskole blevet en udvidet højskole. Både roen og friheden hindredes af de mange faktorer, der enten virkelig havde en myndighed at gøre gældende overfor skolens daglige leder eller som i misforstået interesse blandede sig i skolens indre anlig-

gender. Der var en direktion for højskolen, der var en bestyrelse for Rødding højskoleforening, der var et forretningsudvalg, der var lærere med afvigende synspunkter, der var en inspektør i elevbygningen, der foreskrev regler uden konference med forstanderen, og der var den i vide kredse landet over vakte interesse for landets første og førende højskole. Det kan næppe undre, at det undertiden kneb for forstanderen at bevare roen og tålmodigheden og som følge deraf også smidigheden.

1853 skriver Høgsbro i brev til Johan Grundtvig: »Jeg samler mig efterhånden en god portion galde og militær barskhed i omgang med den gamle fordærvede stok af ordførere her i Slesvig. De er blevet til helte og berømte mænd ved at lade Flor handle i deres navn, og nu mene de, at man skal bøje sig for dem i dyb ærbødighed, skønt de intet gør, fordi de hverken kan eller vil. Laurids Skau er under al kritik, hans højeste ønske er at blive etatsråd, og desværre er bønderne her næsten alle rene materialister, navnlig østerpå.«

Herpå svarer Johan Grundtvig: »Din lyst eller længsel efter at kunne slå fra dig til højre og venstre og blive fri for de mange hensyn, den må du se at dæmpe, ti det vilde være meget ilde anbragt for øjeblikket. Hvem der, i alfald i Danmark, vil virke noget, han må vogte sig for at optræde skarpt og stærk polemisk, han må være tålmodig og rolig, med fasthed og langmodighed forfølge sin sag.«

Det synes, som om det virkelig er lykkedes Johan Grundtvig at dæmpe Høgsbros let forståelige kamplyst. Beretningen fra skolen er rolig og en ret omstændelig redegørelse for skolens forhold, både de undervisningsmæssige og de økonomiske. I redegørelsen for undervisningen får historien en særlig omtale. Det hedder: »Historien må ifølge højskolens øjemed være et hovedfag. Den åbner øjet for menneskelivet, sådan som det gennem tiderne har udviklet sig til sin nuværende skikkelse. Derved må ikke blot sansen kunne vækkes for den rette opfattelse og bedømmelse af den menneskelige ånds forskellige ytringer og af de nuværende tilstande, men sindet må kunne forædles og opløftes ved synet af en højere styrelse, som trods al modstand baner vej for det sande og gode.«

Der stilles her store krav til historielæreren og ikke mindre

til eleven, og da Høgsbro havde hele historieundervisningen, forstår man, at han har rettet disse strænge krav til sig selv. Om resultatet af hans selvfordring foreligger der flere vidnesbyrd, fra så vidt forskellige mennesker som Morten Eskesen og prof. Flor. Det er især dygtigheden og pålideligheden, der berømmes. Den nuværende tilsynsførende ved højskolerne, Roar Skovmand, skriver i sin bog om højskolen fra 1841 til 1892: »Høgsbros hovedfag var historie, han er den første i den danske folkehøjskoles lange række af betydelige historielærere. Hans behandling af historien virker helt moderne.« Også m. h. t. stofets afgrænsning til den nyere tid var Høgsbro moderne, og i en henseende er han sikkert den dag i dag foran. Han rådførte sig med de bedste og dygtigste elever vedrørende hans måde at tage fagene på. Udfra de forskellige udsagn og Høgsbros egen redegørelse tør jeg roligt hævde, at hans historieundervisning har været grundig, vel tilrettelagt, redelig og klar. Sandsynligvis har den været for omstændelig for hovedparten af eleverne. Ingen nutidig historielærer turde byde sine elever et dagligt foredrag i et helt halvår over verdenshistorien fra 1788, og så ønskede Høgsbro endda, at han havde lige så mange timer til rådighed for Danmarkshistorien. Johan Grundtvig foreholder her grundigheden, der kan bevirke, at han forfejler sit egentlige mål med historieundervisningen. »Du kan forfalde til at blive mager og tør, du må ikke for fuldstændighedens skyld give afkald på fyldigheden.«

Skønt Høgsbro var stærkt optaget af sin undervisning kneb det for ham at sidde som indmuret i sit studerekammer og sin skole. Det stærkt bølgende politiske liv, han havde levet med i i sin studentertid havde givet ham en uro i sindet, en længsel efter at være med i et større spil end højskolens. Og der var unægtelig et stort spil igang vedrørende Slesvigs fremtid. For at få stedlige indtryk brugte han juleferien 1851 til at rejse rundt i landsdelen og udspørge og samtale med folk, som han anså for at have en begrundet mening om tingene. Det var især præster, han besøgte. Han skriver i brev til Johan Grundtvig: »Jeg fandt mange vakre folk, ja selv dannede og elskværdige damer (sikkert bl. a. i Oksenvad præstegård, hvor han året efter hentede sin hustru, Amalie Jürgensen). Jeg har fået bedre fod-

fæste hernede, mit savn af København er derfor ikke så stærkt.«

Der går nu nogle år, hvor han deler sin interesse mellem skolen og landsdelen, men i 1854 ønskede regeringen, at der skulde være ro i Slesvig. Høgsbro skriver til Johan Grundtvig: »Regeringen gør min virksomhed udad umulig. Derfor har jeg kastet mig mere over mine fag. Det vil koste mig anstrengelse alene at holde mig til dem, men det er dog det bedste, og som en stille og rolig borger vil jeg da se de kommende begivenheder imøde.« En sådan tilbagetrukken rolle kunde Sofus Høgsbro dog kun en kortvarig tid pålægge sig selv. Og i 1858 sprængte han alle bindende bånd og gav sig de større begivenheder i vold. Han vil være medbestemmende om Slesvigs fremtid. Første gang opstillingen til rigsdagen er på tale, forelægger han sagen for Johan Grundtvig, og denne svarer: »Jeg finder det ganske rimeligt, når du har lyst og kan for skolens skyld. Men du siger jo selv, at du er tilfreds i din stilling, og jeg ved ikke rettere, end at alle de, der interesserer sig for skolen og dens formål også er tilfredse. Under disse omstændigheder synes det mig ikke tilrådeligt at tilsidesætte en virksomhed, som man er skikket til, og i hvilken man ikke kan erstattes, for at drive en anden ved siden af, om hvilken det altid må være tvivlsomt, hvad man kan udrette.« Betænkelighederne forsvandt dog siden for Johan Grundtvig, da det viste sig, at Høgsbro virkelig kunde udrette noget i egenskab af rigsdagsmand.

Høgsbro fik imidlertid selv betænkeligheder m. h. t. at kunne bestride begge virksomheder tilfredstillende. Han var også genstand for megen kritik i anledning af dobbeltstillingen, som man mente vilde skade skolen. Han skriver fra rigsdagen til Jens L. Knudsen: »Mit eget navn gav jeg gerne til pris, ti jeg ved af historien, at det ofte således er gået sandhedens forkæmpere, men skolen vilde jeg nødig skulde gå til grunde for min skyld. Disse betragtninger påtvinger sig mig ofte og lammer min virkelyst. Jeg trækker mig tilbage i mig selv og til min Gud. Sålænge han vil, at jeg skal blive i disse forhold, sålænge skal jeg stræbe efter at fremme hans gerning, såvidt jeg formår. Men jeg længes efter at vende hjem. Var det ikke godt, om jeg kom ved denne måneds udgang?«

Flor forsvarer Høgsbros stilling i rigsdagen i en artikel i



»Dagbladet«, hvor han skriver: »Hvis man fordriver sådanne mænd som Høgsbro fra rigsdagen har man da sikkerhed for, at bønderne i rigsdagen ved given lejlighed vil gå i dansk retning? . . . I vore fortyskede og forkvaklede indre og ydre forhold er det af vigtighed, at bønderne bevarer det ægte danske sind, som sætter vor selvstændighed, vor nationalitet, vor danskhed øverst blandt alle politiske spørgsmål. Det er også til fordel for læreren Høgsbro, at han forfriskes ved sit liv i København.«

De sidste 6 år var for Høgsbro betydelig roligere end de første 6 år. Det hang sammen med, at han i 1856 havde vundet en afgørende sejr i striden om højskolens stilling som højskole. Rødding højskole var oprindeligt planlagt som en blanding af landbrugsskole og højskole, men med højskolen som den dominerende faktor. Fordelingen af fagene var denne: historie 8 timer, fædrelandets beskrivelse (derunder statistik) 3 t., dansk 6 t., naturvidenskaberne 10 t., landvæsen 4 t., matematik, geometrisk tegning og landmåling 6 t. Dertil kom sang og gymnastik plus enten tysk eller engelsk, eventuelt begge sprog. Denne fagmængde gjorde en daglig undervisningstid på 8 til 9 timer nødvendig.

Ret hurtigt efter treårskrigen slutning opstod der imidlertid strid om fordelingen af fagene. Stridens årsag skyldtes et vist overmod, der efter den sejrrige udgang af krigen ulykkeligvis betog ret vide kredse af befolkningen og efterhånden gav sig udtryk, der forekommer en nutid som utrolige. Striden delte desværre lærerkredsen, idet førstelæreren i de landøkonomiske fag, Edvard Thomsen, tog aktivt del i kritikken over for skolen og dens forstander. Striden drejede sig om, hvilke fag, der skulde have overvægten, de humanistiske eller de landøkonomiske. Det nævnte overmod krævede de landbrugsfaglige timer sat i hovedsædet, hvorved Rødding højskole vilde få karakter af en landbrugsskole med et begrænset tillæg af folkelige oplysningstimer. Begrundelsen var bl. a. den, at efter at slesvig-holstenernes oprør var slået ned, behøvede det folkelige ikke en så fremtrædende plads som før, nu gjaldt det om at dygtiggøre de unge mænd rent fagligt. I denne strid førte desværre bladet »Dannevirke« an med de voldsomste ord. Jeg anfører med stort ubehag følgende: Højskolens fortsættelse efter krigen var et stort fejlgreb, ihvertfald var dens fortsættelse i den oprindelige skikkelse

en virkelig beundringsværdig humbugiade. Nationalt var den en latterlighed og pædagogisk set en kummerlig anstalt. Jo snarere den ophørte, des bedre. »Dannevirke« sekunderedes ivrigt af det kongerigske blad »Dagbladet«, men tonen var dog der noget lempeligere. Det er »et medlem af Rødding højskoleforening«, der fremsætter sin mening om skolen ud fra et tilsyneladende nøje kendskab til den. Han indrømmer, at højskolen i sin begyndelse nødvendigvis måtte have en national-politisk karakter til støtte for den betrængte danskhed. Men nu efter krigen måtte dens formål ændres efter de indtrådte mere fredelige stemninger og tilstande, så uddannelsen til dygtige landmænd kom til at spille hovedrollen. Både Flor og Høgsbro imødegik i svarartikler i »Dagbladet« de fremsatte synspunkter, og Flor anførte fra en artikel i Landhusholdningsselskabets årsberetning, skrevet af forstander Tesdorff, Næsgård landboskole på Falster, følgende: »Efter det ikke ganske lille bekendtskab, jeg har til Rødding højskole, eftersom jeg i en årrække stadig har haft 3—5 samtidige elever fra skolen, dels som lærlinge dels som underforvaltere, kan jeg kun udtale en såre fordelagtig dom over skolens virksomhed. Skolen har fortrinlige, sjældent nidkære lærere, vi vil yde landet en stor tjeneste ved at understøtte Rødding højskole.« I en senere artikel til dem, der endnu ikke er blevet trætte af at høre om Rødding højskole, fremsætter Flor sine indtryk fra et nyligt aflagt besøg på højskolen. Han skriver: »Med hensyn til lærere og elever har jeg ingensinde været bedre tilfreds end denne gang. Det gælder såvel tonen mellem lærerne indbyrdes, mellem eleverne indbyrdes og imellem lærere og elever gensidig. Det gælder lærernes livlige foredrag og undervisning, elevernes interesse og opmærksomhed samt den friske og frejdige fædrelandske ånd. Det har ikke stået bedre til i Rødding højskole, selv i dens bedste tider.«

Baggrunden for denne udtalelse er det i 1856 stedfundne lærerskifte. For at få en ende på striden mellem forstander og lærere opsagde Høgsbro i 1856 sin stilling. Den blev ikke modtaget, i stedet afskedigede bestyrelsen læreren i de landøkonomiske fag, Edv. Thomsen, der iøvrigt var en særdeles dygtig lærer og vel lidt af eleverne. Høgsbro tog derefter sin opsigelse tilbage.

En strid af mere personlig art var striden om en alt for en-

sidig grundtvigsk retning i skolens ledelse. Fra sin bopæl i Flensborg skrev Edvard Thomsen efter afskeden: Siden skolen har frigjort sig fra den del af lærerpersonalet, der udgjorde en modvægt mod en altfor ensidig grundtvigsk retning, var det meget muligt, ja meget rimeligt, at flere forskruede eksemplarer af elever kunde svække den kredit, som flertallet af Rødding Højskoles elever tidligere nød. Denne udtalelse er dog mere rettet mod Høgsbros medlærer J. L. Knudsen end mod Høgsbro selv. Knudsen stod helt på Høgsbros side i striden om skolens målsætning, men der var en forskel i fremgangsmåde. Knudsen vilde have skolen ledet mere afgjort i Kolds ånd som en klart tilkendegivet kristen skole. Tillige var Knudsen en meget doktrinær grundtvigianer. Denne forskel gav anledning til mange drøftelser mellem de to ungdomskammerater, og til brevveksling, når Høgsbro opholdt sig i København.

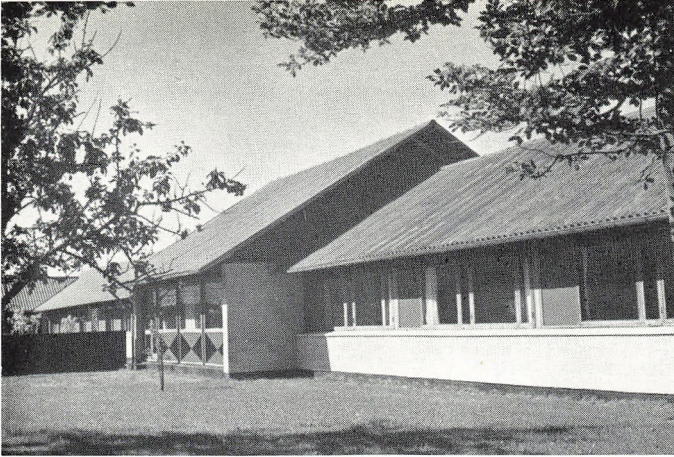
Da dette modsætningsforhold også har beslaglagt en del af Høgsbros tid og affødt ret indgående overvejelser, skal jeg sluttelig omtale det yderligere belysning af Høgsbros stilling som forstander. Knudsen skriver i et brev af 1860: »Har du dog ikke endnu erfaret, ja oplevet det, at vor kærlighed til, vor delagtighed i folkelivet, det at vi drives og opvarmes og oplyses af folkeånden, — — det er det, der sætter os i stand til at tiltale folket og åbne de unges øjne for danskheden og Danmarks frugtbare herlighed. Dog hvad nytter al den smøren blæk på papir, når ikke vort samliv, nu på ottende år, og de utallige forsøg ikke blot jeg, men mange andre og det meget dygtigere, har gjort for at hjælpe dig til at se, har kunnet bringe dig til erkendelse. Her ligger din grundskade, fra denne tvivl stammer din halten og dit forhold til den danske sandhed, til Danmarks folkeånd, som om han var en skygge, udviklet i digterhjernen og fremført ved skjaldemålets velklang!!!« Høgsbro svarer: »Vi skal ikke alle være bjergbrydere som Grundtvig. Vi skal tværtimod søge at gøre det ædle metal, han har brudt, til gangbar mønt, selv om det derved bliver nødvendigt at give det en tilsætning af kobber. På anden måde kan det ikke blive folkets ejendom. Men det bedrøver mig, at du efter 8 års samliv tvivler om, at jeg har oplevet, hvad kærlighed til og delagtighed i folkelivet betyder. Jeg skal ikke forsøge at overbevise dig, men blot sige, at jeg tror, vi kan følges ad

i alt væsentligt, så længe det gælder det folkelige og det menneskelige.« I sammenhængen anfører jeg, hvad Flor har tilkendegivet overfor Høgsbro. Det omtales i et brev til Johan Grundtvig: »Der er i Flors behandling af mig denne gang noget helt uvant og forbavsende. Han er forekommende, hjærtelig. Han nævner mig sammen med Grundtvig, Lindberg og sig selv som en af de få lærde, der har fået øjnene op for folkeligheden.« At Flor og Knudsen kunde fælde så forskellig en dom, undrer ikke. I et senere brev karakteriserer Høgsbro Knudsen som måske værende noget for grundtvigsk hensynsløs.

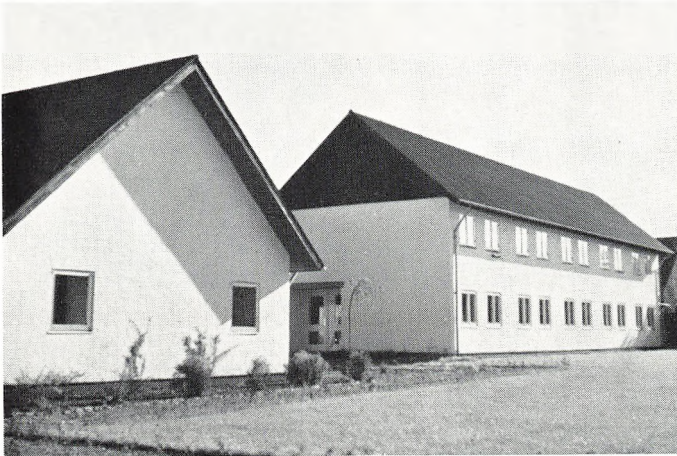
Men det var ikke blot m. h. t. den grundtvigske opfattelse af folkeånden, at der var et modsætningsforhold. Høgsbro skriver til Knudsen: »Kommer vi til det kristelige område, da går det anderledes (end med det folkelige), enten det nu er ved en inkonsekvens fra min, din eller anden side. Der skal jeg villig finde mig i, at du nægter mig kristennavn, ti jeg forstår godt, at du ifølge din hele opfattelse af kristendommen ikke kan gøre andet, men jeg har rigtignok den fortrøstning, at din dom ikke er Guds dom«. På dette svarer Knudsen: »Nægte dig kristennavn, kære ven, det er en brødløs gerning, derfor vil du vist have mærket, at jeg øver den mindre og mindre. Nej, hvad mit hjerte længes efter, det er at smelte sammen med dit«. Hvad det egentlig drejede sig om fremgår af et brev, hvori Høgsbro skriver: »Iøvrigt forbavser det mig, at du anser selvstændig undersøgelsesånd og tvivlesyge for et og det samme, allenstund Paulus opfordrer til at prøve alt, og vi rundt omkring ser følgerne af den ulyksalige vanekristendom. Undersøgelsesånden leder til sandheden og livet, tvivlesyge til blasserthed og død«.

Det gode forhold mellem de to skolekammerater blev dog aldrig brudt. Da Knudsen er vel ankommen til Dalum højskole, sender han straks et brev til Høgsbros: »Jer skal de første linjer herfra tilhøre med tak for alt godt vi delte med hinanden gennem mange år, og med bøn og begæring, at det onde, af hvad art det end var, som jeg tilføjede jer, må være tilgivet og må overgives til glemsel. Og Gud være lovet for de minder og for den afsked«.

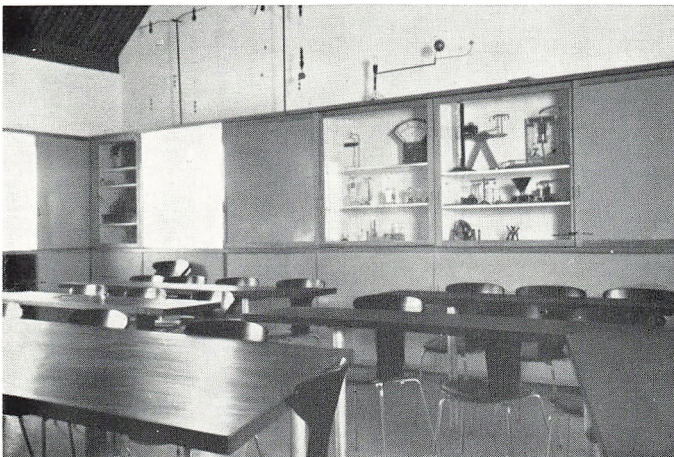
ERIK APPEL.



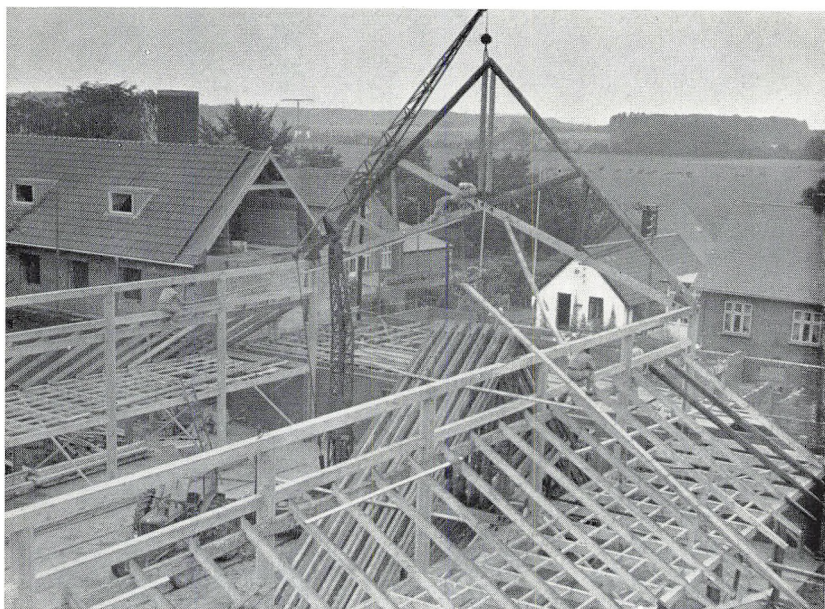
Fra Blågården.



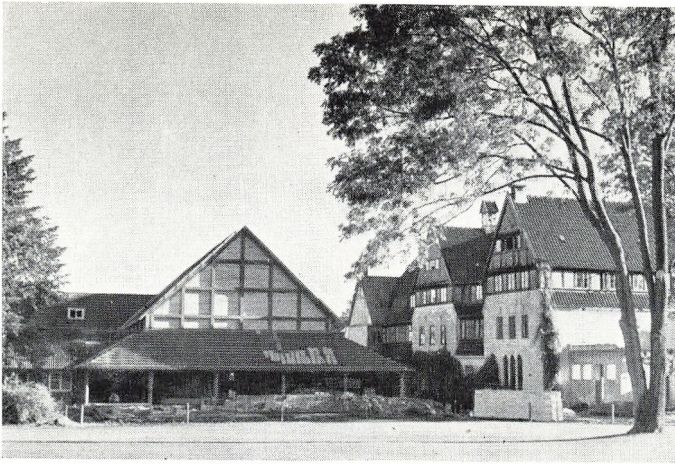
Studiegården og Østgården.



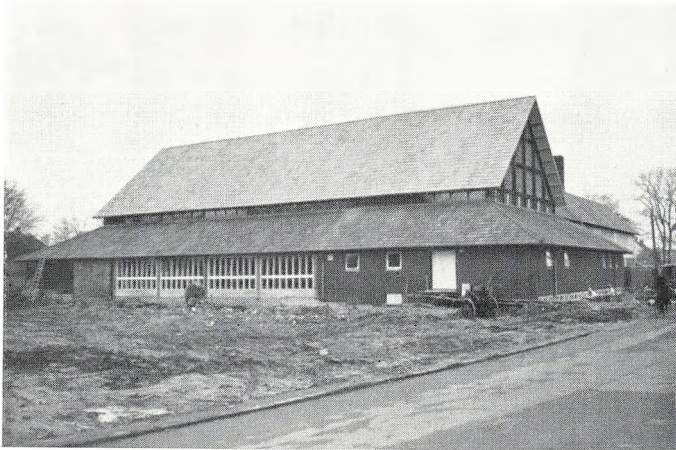
Fysiklokalet i Studiegården.



Spisesalen under opførelse.



Nyt og gammelt.



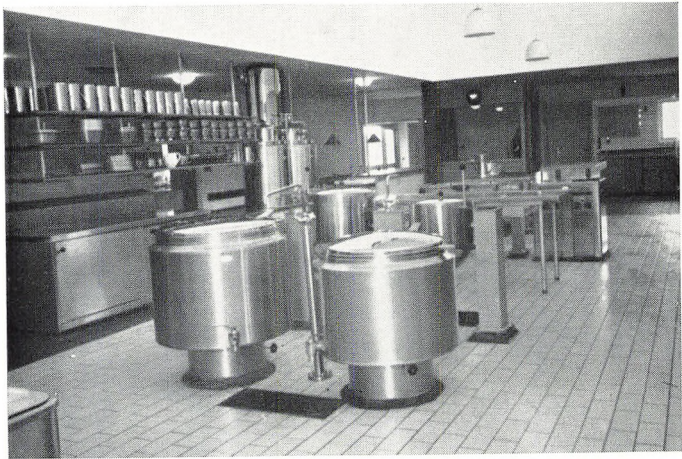
Den nye spisesal og køkkenet fra øst.



Forstanderbølg og spisesal fra syd.



Køkkenet 2. november



— og senere.



Den nye spisesal.



## ÅRET NOVEMBER 1957—OKTOBER 1958

Lige som sidste år vil vi indlede vor årsberetning med at fortælle om vore byggeforetagender, og vi kan sige, at det forløbne år i den henseende har været det strammeste, vi endnu har været ude for.

Da det var usikkert, om den nye spisesal og det nye køkken kunne tages i brug nu til november, måtte vi i slutningen af september overveje frem og tilbage, om vi skulle driste os til at rive Dagsarsalen og hovedbygningen ned. — Vi tog beslutningen om at lade de to bygninger falde ligesom gymnastiksalen, der allerede var væk. I slutningen af oktober var vi igen i samme situation: skulle vi vove at lade 340 elever komme 3. nov., eller skulle vi udsætte skolens begyndelse en uge? — Vi tog endnu engang chancen og lod eleverne komme, og det gik, men heller ikke en tomme mere. Først om morgenen 3. nov. kunne der flyttes ind i køkkenet, og i spisesalen var mange ting interimistiske, dog fik eleverne allerede 3. nov. varme frikadeller og sødsuppe.

Planen var oprindeligt, at vi skulle have påbegyndt opførelse af økonomifløj, køkken og spisesal i vinterens sidste måneder, men som man vil huske satte den kolde periode netop ind på den tid, og rigtigt kunne byggeriet ikke komme i gang før sidst i april. De sidste vintermåneder benyttedes til at gøre de bygninger, der blev omtalt i sidste årsskrift, færdige: Klasseværelsefløjen på sygehusets grund, Studiegården kalder vi den, Østgården den nye elevfløj, der erstatter værelserne i den gamle hovedbygning, og endelig forstanderlejligheden. Disse 3 bygninger blev taget i brug ved sommerskolens begyndelse.

Vi bringer nogle billeder af det, der blev opført sidste sommer. Den høje bygning, der i nogen måde kan minde om Trelle-

borg, er køkken og spisesal, og den ligger lige vest for den gamle hovedbygning grund. Denne grund og Dagmarsalens grund vil nu blive lagt til gårdspladsen, så den bliver næsten dobbelt så stor som før.

Vinkelret på det store hus, langs Malt vejen ligger nu økonomibygningen i to etager. Her er depotrum o. l. i stueetagen og pigeværelser på 1. sal og på kvisten. Indrettet i denne bygning er også økonomalejlighed. Sammen med forstanderboligen, en vinkelbygning mod haven, indrammer de to nye huse en helt indelukket gård.

Forhåbentlig kan den sparsomme beskrivelse sammen med billederne give en forestilling om, hvordan det hele nu er kommet til at se ud.

Det, vi nu mangler, men som allerede er påbegyndt, er kontorbygning, avisstue og nogle klasseværelser. Kontorbygningen kommer til at forbinde festsalens nordende med den nye spisesals sydende, og her får vi så hovedindgangen fra den gamle gårdsplads. Langs festsalen, på det sted, hvor gymnastiksalen lå, kommer den nye avis- og opholdsstue, der mod syd, ved enden af festsalen, bygges sammen med en høj tårnagtig bygning, der skal indeholde 3 nye undervisningslokaler.

Alt dette skulle gerne være færdigt til efteråret, og derefter mangler vi foreløbig kun en ny gymnastiksal, som vi endnu ikke har fundet endelig plads til.

Selv om byggeriet har optaget os meget, så er skoleåret dog gået sin gang så at sige uforstyrret, og det endda med helt fuldt hus om vinteren, og igen med en stigning i sommerelevtallet. Vi kan også notere, at der efterhånden talmæssig set er kommet mere balance mellem de 2 køn.

Det blev allerede nævnt sidst, at der ved vinterskolens begyndelse var kommet to ny lærere: Hans Møller Christensen og pastor Helge Skov, men foruden dem var her også andre hjælpelærere i årets løb. Om vinteren tog to tidligere elever, Niels Hübschmann og Birgitte Remmer sig af henholdsvis pottemageri og tegning, hvilke fag Astrid Lomholt, også tidligere elev, havde sidste sommer. For første gang i nogen tid har vi haft en svensk gæstelærer. Det var Harald Vallgård, lærer på den svenske høj-skole Forsa folkehøjskole. Harald Vallgård med familie var her

i alle 3 sommermåneder, og han underviste i svensk, havde særhold i svensk litteratur, ligesom han også holdt nogle foredrag om svensk litteratur. Vi havde megen glæde og gavn af familien Vallgård. Da som regel en af skolens fastansatte lærere har orlov om sommeren (sidste sommer var det Wulff), kan der godt blive brug for ekstra hjælp.

Foruden disse enkelte hjælpelærere, der var her en hel skoleperiode, havde vi som sædvanlig besøg af mange andre. Før jul kom forstander Ib Koch Olsen, Roskilde, til månedsmødet i nov., Torkil Kemp fra radioen holdt 3 foredrag for eleverne: Niels Bohrs Komplementærteori, Skriftfundene ved Det røde hav og et, som han kaldte Det ufuldendte menneske. Biskop Dons Christensen, Ribe, var her også før jul.

Men navnlig i januar måned var foredragsplanen broget. Vi havde professor Nyboe Andersen til at tale om markedsplanerne, og John Danstrup holdt 6 foredrag om Tyskland fra o. 1500 til i dag. Til månedsmødet i januar holdt pastor Thaning, Asperup, foredrag om Grundtvig og Kold, og direktør Arne Lund (fra Arbejdsgiverforeningen) talte om problemer på arbejdsmarkedet.

Endelig havde vi også i slutningen af januar kunstuge. Denne gang var der udstilling af forskellige unge malere, og en af udstillerne, Herm. Stilling, var til stede her og diskuterede med elever og hvem, der ellers kom til udstillingen. I kunstugen er den normale timeplan suspenderet, og det er gæstelærere der holder foredrag. Vi havde fremmede lærere både til kunsthistorie (kunsthistorikeren Ida Løppenthin), til musik (musikpædagogen C. M. Savery) og til litteratur: Forstander Johs. Rosendahl, Søhus, gennemgik Karen Blixen og forfatteren Tage Skou Hansen holdt foredrag om Jørgen Nielsen (Tage Skou Hansen er forøvrigt nu lærer på skolen fra 1. november, og han bor med sin familie på Møllehuset). I forbindelse med kunstugen fik vi også koncert af Birkelund kvartetten fra radioen. — Så var der vist ikke mere i januar.

Februar var roligere, i hvert fald for foredragsplanens vedkommende. Foruden forstander Bøgh Andersen fra Jaruplund, der talte på Afstemningsdagen, havde vi kun gæsteforedragsholdere til månedsmødet, nemlig direktør Ebbe Groes, F. D. B., der talte om Demokrati og Effektivitet, samt seminarieforstan-

der Morten Bredsdorff, hvis foredrag om Thomas Mann senere har stået i Dansk Udsyn.

Vores sidste gæstelærer i denne vinter var professor dr. phil. Tyge Bøcher. Han holdt 3 foredrag med lysbilleder og film om biologi, og endvidere talte han til det sidste månedsmøde om Dansk Natur.

Det er altså slet ikke så lidt der sker ud over den daglige plan i løbet af en vinter, men foruden det ovennævnte og de sædvanlige klemaftener er der de mange arrangementer, som alene eller fortrinsvis hviler på eleverne. Der var mange musikaftener i løbet af vinteren, og det er ikke hver vinter, der er så mange og ivrige musikudøvere, som der var sidste vinter.

Også scenen blev flittigt benyttet. Tage Hinds dramatikerhold viste denne vinter bl. a. »Forår i Milk Wood« af Dylan Thomas og 1. akt af Osbornes »Ung Vrede«. Det huskes sikkert også, at en kreds af elever opførte revystykket »Christiern II«.

De traditionelle skolesammenkomster med elever og lærere fra Rødding og Ladelund (dialektaften og besøg på Ladelund) blev sidste år udvidet med besøg af Esbjerg elever. De var her den eftermiddag og aften, da eleverne opførte »Forår i Milk Wood«, en flok herfra var senere på genbesøg på Esbjerg højskole.

På grund af byggeriet fik vi en forholdsvis »rolig« sommer. Det vil sige, at vi ikke havde ret mange ekstra kursus og møder. F. D. B.s husmoderkursus var her atter en uge i juni, og i de første dage af august havde vi Dansk Amatørorkesterforenings sommerstævne. Men de sædvanlige kursus, både de to 3 mdr.s kursus, julikursus og de to 14 dages familiekurser var så godt besøgt, som vi kunne ønske, i juli kneb det endda med plads til de over 250 mennesker, da vi havde Hvide Hus under reparation. Vi forsøger på efterhånden at få de gamle elevværelser til at ligne de nye en lille smule. I juli måned har vi hvert år gæsteforedragsholdere til aftenforedragene. Sidste sommer var det John Danstrup og J. Bukdahl, der forøvrigt begge har været her på juliplanen i flere år, samt tidligere omtalte højskolelærer Vallgård. Ny var professor Poul Johannes Jensen, der holdt 4 foredrag om Sokrates.

Af sommerens andre gæster skal vi nævne cand. mag. Tams

Jørgensen, der talte om Sydslesvig, komponisten Gunner Berg og hans franskfødte frue, pianistinden Beatrice Berg, der gav et par koncerter her, ligesom også Gunnar Berg skrev musik til Aiskylos' Orestien, der opførtes af dramaholdet, en af de store aftener. En anden aften af den slags var en af sommerskolens sidste, hvor Thorkild Roose, Boghandleren og Volmer Dissing læste »Kardinalernes middag«.

Ligesom vinterskolen har også sommerskolen sin sydslesvig-tur. Den 11. juni tog vi af sted med næsten hele skolen på en 2 dages tur over Skamling—Dybbøl—Flensborg til Slesvig med forskellige afstikkere.

To 60 års fødselsdage fejredes her i sommer. Den 9. maj var det Knud Hansens dag, og Juul Andersens var den 2. juli.

Det, vi savnede mest, var naturligvis sommerrelevmødet og efterårsmødet, som vi så os nødsaget til at aflyse. Det gør vi nøddigt igen foreløbig, så vi regner med at kunne indbyde til det første møde lørdag-søndag 20.—21. juni 1959 og til efterårsmødet den 12.—15. september.

ANDREAS NIELSEN.

Askov højskoles stab sender de bedste hilsener til alle og byder velkommen til årets møder. Vi vil også takke for den interesse, der vises skolen, både gennem breve, besøg og de bidrag, der stadig kommer til skolens byggefond.

Til slut vil vi gerne takke for et ekstraordinært tilskud på 10.000 kr., som vi af tipsmidlerne gennem undervisningsministeriet har modtaget til biblioteket.

Askov i januar 1959.

KNUD HANSEN.

## ELEVSTATISTIK FRA NOV. 1957 — AUG. 1958

## VINTERSKOLEN

Der var ialt 210 kvindelige elever, heraf havde 6 været her før. 5 kom fra andre skandinaviske lande og 5 fra lande udenfor Skandinavien. Af de 200 elever fra Danmark kom de 43 fra Storkøbenhavn, 53 fra købstæder og 104 fra landdistrikter og stationsbyer. 27 havde deres beskæftigelse ved handel og industri, 30 var sygeplejersker, der var 41 studenter og andre studerende, 51 beskæftigede ved husligt arbejde, 10 var lærerinder og 5 børnehavelærerinder, og 46 havde andre stillinger. 35 var over 25 år.

39 af eleverne havde været på højskole før, 113 havde besøgt mellem- og realskoler og 46 gymnasier.

Der var ialt 146 mandlige elever, heraf havde 14 været her før.

1 var fra Sydslesvig og 3 fra lande udenfor Skandinavien. Af de 142 elever fra Danmark kom de 24 fra Storkøbenhavn, 27 fra købstæder og 95 fra landdistrikter og stationsbyer. 58 havde deres beskæftigelse ved landbruget (heraf 3 selvstændige), 33 var beskæftiget ved handel og industri, 22 var studenter og 2 var lærere, endelig var der 31 med andre stillinger. 53 var over 25 år. 36 af eleverne havde været på højskole før, og 14 på landbrugsskole. 51 havde besøgt realskoler og 22 gymnasier, 33 fagskoler, 15 efterskoler, 11 ungdoms- og aftenskoler, 2 seminarier og 2 universitetet.

## SOMMERSKOLEN

Der var ialt 103 kvindelige elever. 3 var fra de nordiske lande, 1 fra England og 1 fra Tyskland. Af resten var 18 fra Storkøbenhavn, 46 fra købstæder og 34 fra stationsbyer og landdistrikter. 29 havde deres beskæftigelse ved handels- og kontorfaget, 5 var sygeplejersker, 15 børnehavemedhjælperne o. l., der var 5 studenter, 28 husassistenter, 12 med andre erhverv og 5, der endnu ikke havde nogen bestemt stilling eller noget erhverv. 9 af eleverne var over 25 år.

8 af eleverne havde været på højskole før, 70 havde besøgt realskoler og 7 gymnasier, 28 fagskoler, 11 efterskoler, 12 ungdoms- og aftenskoler.

Der var ialt 29 mandlige elever, heraf havde 4 været her før. 3 var fra Sydslesvig. Af de andre var 10 fra Storkøbenhavn, 11 fra købstæder og 5 fra landdistrikter. Der var 6 håndværkere, 8 studenter, 4 havde handels- og kontorarbejde, og 2 var landmænd, 8 indenfor andre erhverv. 7 havde været på højskole før og 1 på landbrugsskole. 6 havde besøgt fagskoler, 11 mellem- og realskoler og 9 gymnasier. 9 af eleverne var over 25 år.

På nordisk lærerkursus var der ialt 27 deltagere, 16 kvindelige og 11 mandlige. 4 deltagere under 25 år, resten var over 25 år.

I hele skoleåret har der altså været 515 elever på de længere kursus. På det 4 ugers lærerkursus i juli var der 41 deltagere, og på de 14 dages familiekursus var der ialt 60 voksne deltagere og 44 børn.

# ASKOV HØJSKOLES DRIFTSREGNSKAB

FRA 1/5 1957 TIL 30/4 1958

## INDTÆGTER

Indgået skolepenge for diverse kursus:			
Sommerskolen .....	24.955,00		
Ungarske elever .....	3.324,40		
Vinterskolen .....	158.398,35		
Familiekursus .....	1.095,00		
Julikursus .....	897,15		
Efterårsmøde .....	1.416,11		
Efterbetaling .....	949,50	191.035,51	
Husholdningsregnskab:			
Indgået for kost fra elever .....	282.182,00		
— - - - julikursus .....	7.091,00		
— - - - efterårsmøder ....	8.348,00		
— - - - andre .....	35.461,94		
			333.082,94
÷ Udgifter til fødemidler m. v.	203.017,50		
Fremmed husholdning .....	98.270,00		
Lys og brændsel .....	10.000,00		
Køb af varevogn .....	6.500,00	317.787,50	15.295,44
Lejeindtægt:			
Elever og gæster .....	35.391,00		
Lærerboliger .....	21.912,00	57.303,00	
÷ Leje af Askovhus .....	5.600,00	51.703,00	
Østergaards legat .....			50,00
Statstilskud:			
Finansloven (4 kvartaler) ..	67.000,00		
Højskoleloven for finansåret			
1956—57 .....	285.121,70	352.121,70	
÷ Tilskud til ubemidlede elever			
overført til:			
Vinterskolen .....	4.500,00		
Lærerkursus .....	2.500,00	7.000,00	345.121,70
Salg af træ fra haven .....			2.280,24
Kursgevinst ved indfrielse af lån .....			3.184,59
			<u>608.670,48</u>

## UDGIFTER

Lærerlønninger .....	324.686,94	
Reparationer og vedligeholdelse .....	46.850,33	
Sundhedskonto .....	3.176,98	
Undervisningsmidler .....	6.407,12	
Biblioteket .....	7.607,36	
Skatter, afgifter og forsikringer .....	9.552,30	
Renter .....	43.248,63	
Omkostninger .....	96.243,50	
Afskrivning på inventar:		
7 pct. af kr. 286.591,64 .....	20.061,37	
		557.834,53
Overskud .....	50.835,95	
		<u>608.670,48</u>

## STATUS PR. 1. MAJ 1958

## AKTIVER

Kassebeholdning .....		912,05
Postgiro .....		33.793,81
Andelsbanken .....		18.214,49
Inventar:		
Saldo pr. 1. maj 1957 .....	242.886,58	
+ Nyanskaffelser 1957—58 .....	43.705,06	
		286.591,64
÷ Afskrivning ifølge driftsregnskabet ..	20.061,37	266.530,27
Skolens bygninger:		
Gamle bygninger:		
Saldo pr. 1. maj 1957 ....	931.500,00	
+ Forbedringer 1957—58 ..	13.652,31	945.152,31
Nybygning og ombygning m. v.:		
Saldo pr. 1. maj 1957 ....	995.361,80	
+ Tilgang 1957—58 .....	728.703,59	1.724.065,39
»Lausbøllgaard«, matr. nr. 16a 2af 17b:		
Ejendomsværdi pr. 1. september 1956 .....		59.400,00
Pantebrev »Sandagerhus« .....		7.000,00
		<u>3.055.068,32</u>



## PASSIVER

Kreditorer vedr. byggeriet .....		4.562,28	
Prioritetsgæld:			
Statslån .....	1.080.000,00		
Jydsk Grundejer-Kreditf. nr. 604 ....	557.760,00	1.637.760,00	
»Lausbøllgaard«:			
Prioritetsgæld:			
Den Vest- og Sønderjydske Kreditf.			
4 pct. 10. s. nr. 317 .....	27.972,30		
Pantebrev, Kr. Jensen .....	50.000,00	77.972,30	
Installationslån .....	4.197,74	82.170,04	
Ikke anvendt tilskud af tipsmidler til biblioteket ..		4.000,00	
Byggefond:			
Overført fra elevforeningens lotteri ..	225.904,40		
Gaver til byggeriet 1957—58 .....	21.560,00		
Overført fra egen-kapitalen:			
Gaver m. v. til byggeriet fra tidl. år ..	118.025,83	365.490,23	
Egen-kapitalen:			
Saldo pr. 1. maj 1957 .....	1.027.948,55		
+ Overskud »Lausbøllgaard« .....	413,76		
Overskud iflg. skolens driftsregnskab	50.835,95		
		1.079.198,26	
÷ Gaver overf. til byggef. ..	118.025,83		
Afdrag på prioritetsg. vedr.			
Ingeb. Kirkegaards legat	86,66	118.112,49	961.085,77
			3.055.068,32

Foranstående driftsregnskab og status er i overensstemmelse med højskolens kassebog og generalhovedbog, som vi har revideret i henhold til beretning til bestyrelsen af dags dato.

Kolding, den 12. juli 1958.

Revisionsfirmaet E. Frandsen:

*E. Frandsen,* *Poul Parkegaard,*  
statsautoriserede revisorer.

## LEGATER KNYTTEDE TIL ASKOV HØJSKOLE

### LUDVIG OG CHARLOTTE SCHRØDERS MINDELEGAT

bestemt til understøttelse af elever på Askov højskole.

Legatets størrelse er 10.561,18 kr., hvorfor der foreligger obligationer på de 7000 kr. og en sparekassebog på resten. Af renten er anvendt til understøttelse af elever kr. 540,—.

### RASMUS FENGERS LEGAT

er givet direkte til støtte for skolen. Legatet ejer 3000 kr. i kreditfor-  
eningsobligationer og en sparekassebog på 5121,26 kr. Af renten er  
anvendt til støtte for elever kr. 270,—.

### MORTEN JØRGENSEN OG HUSTRUS LEGAT

er givet til friplads på den almindelige pigehøjskole om sommeren.  
Legatet ejer 2000 kr. i obligationer. Rente vil blive anvendt til støtte  
for en pige på sommerskolen.

### N. F. S. GRUNDTVIGS MINDELEGAT

stiftet 1883 af en »norsk højskoleven«, er på 2647,85 kr., for 2000 kr.  
andelsbevis og 647,85 kr. i bank.

### ASKOV BIAVLERFOND

Legatet er oprettet af »en ven af flid og nøjsomhed«. Det består  
af obligationer på 1500 kr. og en sparekassebog på 162,88 kr. Rente er  
efter fundatsens bestemmelse anvendt til støtte for biavl i Jylland  
efter forslag fra biavlforeningens styrelse.

### VIGGO ULRIKS PRÆMIELEGAT

Legatet ejer en obligation på 1000 kr. og en sparekassebog i Vejen  
Sparekasse på 1330,65 kr.

### HEINRICH OG JOHANNE NUTZHORN'S LEGAT

Legatet er skænket af Johanne og Heinrich Nutzhorn i 1925. Grund-  
kapitalen er kr. 4000, beløbet indestående i Brørup Bank. Rente an-  
vendes til støtte for elever på højskolen og uddeles af skolens besty-  
relse. Hidtil er særlig sønderjydske elever kommet i betragtning. Med  
påløbne renter udgør legatsummen kr. 5461,03.

### SOGNEFOGED JOHS. POULSEN OG HUSTRUS LEGAT

Legatet, der blev oprettet 1946, er på 5000 kr. — Rente skal til-  
deles elever fra Årre sogn i portioner à 200 kr.

Med påløbne renter udgør legatsummen pr. 1. april 1958 kr. 6470,63  
(heraf 5000 kr. i kreditfor- eningsobligationer).

## NAVNE- OG ADRESSEFORTEGNELSE

OVER

ELEVER PÅ ASKOV HØJSKOLE 1958—59

Kvindelige elever sommeren 1958.

Agger, Else, Kirkegård, Bøvlingbjerg.  
Andersen, Anny Elisabeth, Valby, Karise.  
Andersen, Birgit Ejlebæk, »Nøddebo«, Kerteminde.  
Andersen, Elin Rosenholm, Brendstrupvej 54 B, Århus.  
Andersen, Karen Lise, Krathusvej 8, Risskov.  
Andersen, Kirsten, Birkegården 9, Skive.  
Bech, Karen, Haudrupgård, Haudrup.  
Berg, Birthe Marie, Hillerslev, Thy.  
Beyer, Gudrun, Bispegården, Haderslev.  
Birkholm, Ruth, Baggesensallé 8, Esbjerg.  
Brandt, Lisbet, Studsgade 35, Århus.  
Brøndum-Petersen, Ingelise, Lee pr. Bjerringbro.  
Christensen, Rigmor, Fiskergade 1, Åbenrå.  
Clausen, Hanne Elisabeth, Skansevej 6, Nysted.  
Colding, Anne Marie, V. Vandet pr. Thisted.  
Cunnack, C. Mellony, Four Winds, Helston, Cornwall.  
Dam, Inger, Kirketorvet 1, Nykøbing M.  
Dencher, Lili, Langelandsvej 33, København F.  
Eriksen, Tove Skjoldager, Morsøgade 10, Ålborg.  
Fark, Inger, Danasvej 18, Horsens.  
Flensborg, Helle, »Vibe vadgård«, Lejre st.  
Fornitz-Møller, Lisbeth, Kvæsthusgade 73, København K.  
Frese, Jette, Nørreled 32, Holbæk.  
Frederiksen, Hanne, Hersegade 7, Roskilde.  
Frederiksen, Marie Luise, Tværvej, Rødding.  
Giver, Ane Marie, Frodesvej 48, Åbyhøj.  
Godt, Elisabeth, Emdrup Banke 12, København Ø.  
Gravesen, Nina, Bakkedraget 9, Hillerød.  
Grosen, Birthe, Baldursgade 10, Esbjerg.  
Grønbeek, Tove, Nystedvej 50, København, Valby.  
Håkonsen, Kirsten, Løvetandsvej 17, Brønshøj.  
Halby-Nielsen, Karen, Rådhusvej 4, Holbæk.  
Hansen, Else, Holsteinsgade 9, Odder.  
Hansen, Inger, Dalen 32, Frederiksværk.  
Holbech, Birgit Marianne, Haderslevvej 381, Åbenrå.  
Holm, Aase, Kvottrup, Mundelstrup st.  
Hytting, Ilse, Hals hotel, Hals.

- Jensen, Inger, Sundvej 57, Horsens.  
Jensen, Karen Følge, Hummeltoftevej 73, Lyngby.  
Jensen, Mona Elise Schou, Grundtvigsvej 23<sup>1</sup> tv., Viby J.  
Jensen, Ruth, C. A. Jensensvej, Svendborg.  
Jørgensen, Anne-Lene, Stadion Allé 43 A, Århus.  
Jørgensen, Annelise, Hovmestervej 76, Charlottenlund.  
Jørgensen, Gunver Bravn, Bjørnsonsvej 77, Valby, København.  
Jørgensen, Kirsten, Peter Bangsvej 136<sup>4</sup> th., København F.  
Knudsen, Ragnhild Hanne, »Hesselhøj«, Nr. Åby.  
Køie, Lis, Hansensvej 17, Hillerød.  
Lange, Karin Elisabeth, Bjerkebakken 51, Røa, Oslo, Norge.  
Larsen, Aase, Jansvej 9, København S.  
Larsen, Birgit Marie, Fælledvej 36, Roskilde.  
Larsen, Jette Råbo, Harreskovvej 330, Harreskovby.  
Larsen, Lilly, Kirketerp pr. Vegger.  
Larsen, Vibeke Kjøller, Tøndervej 66, Åbenrå.  
Launy, Brita, Eskeager 1<sup>1</sup>, Søborg.  
Lehrmann, Tove, Bjernevej 8, Fåborg.  
Liengård, Aase, Langagergård, Uldum.  
Lindenskov, Bodil, Nørregade 48, Køge.  
Lundstrøm, Elly, Vibekegade 25 st., København Ø.  
Madsen, Else Hovgård, Søndermarksvej 54, Vejle.  
Madsen, Inge Elisa Rosborg, Allégade 31, Haslev.  
Madsen, Inger-Lise Kristine, Platenstr. 2229 APT 5c,  
Frankfurt/M, Tyskland.  
Melbye, Dorthé, Grønningen 8, Thisted.  
Melbye-Nielsen, Inge Lise, Kong Hansgade 13, Ålborg.  
Mikkelsen, Kirsten, Skals.  
Mortensen, Elsebeth, Bækmarksbro.  
Munk, Marie, Nr. Vissing, Skanderborg.  
Nielsen, Eva, Bostrup pr. Jebjerg.  
Nielsen, Gudrun Hanne, Østerhedegård, Gøttrup pr. Fjerritslev.  
Nielsen, Jytte Horskjær, Skudstrup pr. Skodborg J.  
Nielsen, Kirsten Bergmann, Chr. Winthersvej 14, Odense.  
Nielsen, Ulla Meldgård, Lillegade 3, Grenå.  
Nolting, Mona, Svalevej 42, Kolding.  
Nyeland, Gudrun, Kattesundet 11<sup>2</sup>, Horsens.  
Pedersen, Else, Landbolyst Mark, Hundborg pr. Sjørring, Thy.  
Pedersen, Hanna, Bårse pr. Præstø.  
Petersen, Kirsten Bach, Skovgårdsvej 7 A, Overlund, Viborg.  
Petersen, Misse, Pøl pr. Nordborg, Als.  
Rahbek, Eva, Skodborg.  
Rasmussen, Aase Margrethe, Søbjerggård, Seden.  
Rasmussen, Anna, »Søndergård«, Ejby st., Fyn.  
Rasmussen, Else, Tversted.  
Rasmussen, Ida, Kristine, Søbjerggård, Seden.

Reintoft, Kirsten, Kærvej 4, Varde.  
Rørnøse, Polly, Agnetevej 15<sup>1</sup>, Kgs. Lyngby.  
Sadolin, Birgitte, Præstegården, Assens.  
Sejersen, Hanne B. Bruun, Vilvordevej 14, Charlottenlund.  
Sonne, Lis, Gertsvej 9, København S.  
Stæhr, Vita Madsen, Handest st.  
Sørensen, Edith, »Havrebjerggård«, pr. Sommersted.  
Sørensen, Else Leschly, Lumby skole pr. Beldringe.  
Sørensen, Irma, Østerild, Thy.  
Sørensen, Lise Birgit, Hasselbakken, Ålsgårde.  
Tejsner, Lise, Katterød, Katterød st.  
Tormark, Annelise, Frederiksdalsvej 190, Virum.  
Trillingsgård, Tove, Torvegade 4, Ringkjøbing.  
Thyssen, Laura, Møjbøl, Øster Lindet.  
Tølbøll, Inge-Mariane, »Koustrup« pr. Hørдум.  
Vestergaard, Ulla Elisabeth, Teglvvej 31, Dronningborg, Randers.  
Vonsbæk, Birgitte, Randbølvej 15, København F.  
Weegar, Signe Ann-Lis Christine, Kourattsplanaden 2, Vasa,  
Finland.  
Wobeser, Grete, Vestergade 22, Toftlund.  
Østergård-Nielsen, Kirsten Vibeke, C. V. E. Knuthsvej 2, Hellerup.

## Mandlige elever sommeren 1958.

Andersen, Gerth Krieger, Højgårdsallé 21, Hellerup.  
Christensen, Jørgen Bjerre, »Hyldevang«, Tåstrup st., Fyn.  
Christensen, Ole Riis, Skottegården 63, Kastrup.  
Conradt-Eberlin, Peter, Skodsborgvej 214 B, Nærum.  
Glejsborg, Peter, Hellestedvej 10, Brønshøj.  
Hansen, Herbert Peter, Store-Solt, over Flensborg.  
Hansen, Peter Carl Lyng, Østergade 77, Tønder.  
Hansen, Mogens Walling, Gedservej 63<sup>1</sup>, Nykøbing F.  
Hauge, Torben, Humlevænget 16, Nyborg.  
Ingversen, Ib, Ramløse, Helsinge.  
Jacobsen, Sven, Mathiasgade 66, Viborg.  
Jensen, Jørgen Richter Villh., Dronningensgade 35<sup>3</sup>, København.  
Jensen, Sv. Søndergård, Ø. Jølby pr. Erslev, Mors.  
Jonsson, Willy, Nordborg Fyr, Als.  
Just, Holger Erik, Jaruplund højskole, Jaruplund pr. Flensborg.  
Kirkegård, Ivar, Strandparken 12, Århus.  
Kragh, Michael Peter, Skovgårdsvej 16 E, Charlottenlund.  
Mikkelsen, Knud Urup, Jernved pr. Gredstedbro.  
Nielsen, Henning Hørup, N. Juelsgade 55<sup>1</sup>, Århus.  
Olesen, Jørgen, Dyrehavevej 2, Klampenborg.  
Petersen, Jens Karl, St. Hansgade 7, Roskilde.  
Pedersen, Jørgen Ingemann, Holmekrogen 13, Virum.  
Pedersen, Kaj Rye, Roskildevvej 11, Holbæk.

Poulsen, Ib, Almevej 4, Hillerød.  
 Radmer, Aksel, Lourup pr. Gørding.  
 Söhner, Heinz-Otto, Norderstrasse 49, Eckernförde, Tyskland.  
 Söderberg, Bent Olof, Svenska Kyrkan, Folke Bernadottes Allé,  
 København Ø.  
 Tejnbo, Keld, Hadsundvej 77 A, Ålborg.  
 Ussing, Werner Dag, Kongens Nytorv 26, København K.

### 3 mdrs. lærerkursus sommeren 1958.

#### Kvindelige elever:

Biggård, Maren, Fjeldsted Mark pr. V. Tørslev.  
 Clausen, Johanne Voldum, Østre Allé 2, Brørup.  
 Dam, Birthe, Borupgård pr. Løkken.  
 Dela, Karen, Håndværkerskolen, Ollerup.  
 Ellehammer, Kirsten, Roskildevvej 158, København, Valby.  
 Hansen, Ethel, Oldfuxvej 1<sup>2</sup>, København NV.  
 Hansen, Ingeborg, Horne pr. Tistrup.  
 Hansen, Kathrine, Døstrup kro, Sønderjylland.  
 Jensen, Else Kirstine, Villa Nova, Løvegade 73, Slagelse.  
 Johansen, Ella Klærke, Samsøgade 32<sup>3</sup>, Århus.  
 Larsen, Inger, Try højskole, Dronninglund.  
 Nielsen, Karen, Husholdningsskolen, Silkeborg.  
 Nielsen, Kirsten Birkedal, Bøgevang 15, Vejle.  
 Nygård, Anna-Katrine Birkedal, Rughaven 61<sup>1</sup>, Ålborg.  
 Pedersen, Else Boelhøj, Klejsgård, Strib.  
 Thrane, Lise, Hjortebrovej 34, Haderslev.

#### Mandlige elever:

Aalling, Lars Kr., Vestergade 58, Vojens.  
 Andersen, Chr. Fritz, St. Restrup husmandsskole, Sønderholm.  
 Hellesøe Hansen, Terkild, Århusegnens Ungdomsskole, Beder.  
 Larsen, Torben, Ørnholt, Præstbro.  
 Madsen, Johannes A., Den jydsk Håndværkerskole, Hadsten.  
 Nielsen, Aage, Frederiksborgvej 151<sup>1</sup>, København NV.  
 Nielsen, Fritz, Svendsgade 4, Slagelse.  
 Nielsen, Hans Bredahl, Sorø ungdomsskole, Sorø.  
 Nielsen, Verner, Solsortevej 74<sup>1</sup> th., København F.  
 Olsen, Ole, Hostrupsvej 20, København V.  
 Poulsen, Asger Børge, Kæret pr. Frøstrup.

### Kvindelige elever 1958—59.

Aage-Nielsen, Nina, Riffelhavevej 31, Holbæk.  
 Ahlstrand, Hanne, Rømersgade 24, København K.  
 Albech-Hansen, Lone, Ahlgade 25, Skælskør.  
 Andersen, Anna Grethe, Søndergade 6, Vamdrup.  
 Andersen, Ruth, Ølsted, Århus.  
 Andersen, Tordis, Gyvelvej 5, Vejle.  
 Andreasen, Kirsten Vibe, Gl. Have, Hejlsminde.

Andresen, Anne-Lise, Herluf Trollesgade 16<sup>4</sup>, København K.  
Anthon, Lene, Tinglevvej 16, Gentofte.  
Bagger-Hansen, Mette, Anchersvej 8, Klampenborg.  
Bech, Lise-Lotte, Marienlyst pr. Virklund.  
Bengtsson, Ulla, Nørregade 24, Rudkøbing.  
Bidstrup, Ella, Helgolandsgade 42, Holstebro.  
Bjerre, Birgit, Odensevej 76, Fåborg.  
Bjørn, Hanne-Grethe, Rosenlund, Urup pr. Langeskov.  
Boeskov, Lise, Viborgvej 126, Århus.  
Brekkan, Estrid, Reykjavik.  
Breuning, Annette, Istedgade 13, København V.  
Brygmann, Helle, Fuglegårdsvænget 46, Gentofte.  
Buch, Kirsten Annie, Bakkevej 1, Hjørring.  
Busch, Kirsten, Tigergade 4, København K.  
Byrialsen, Agnethe, Foulum pr. Ullits st.  
Carl, Gerda, Brammingevej 20, Odense.  
Carstensen, Karen Birgitte Hjerl, Sødringholm pr. Dalbyover.  
Christiansen, Ruth, Peter Bangsvej 202<sup>1</sup> tv., København F.  
Christgau, Vibeke Hesse, Svinget 6, Møllholm pr. Vejle.  
Dali, Unnur i, Vardagøta 6 A, Thorshavn, Færøerne.  
Dalsgård, Dagny, V. Børsting, Kjeldbjerg pr. Skive.  
Dalsø, Ellen, Sct. Nicolajgade 20, Ribe.  
Dam, Inger Undall, Nytorv 13, Ålborg.  
Drud, Birthe, Østergård, Marslev, Fyn.  
Egeblad, Else, Glamsbjerg.  
Eichner, Kirsten Theilgård, Blokhuset, Ringkøbing.  
Engberg, Ingerlise, Ugerløse.  
Engberg, Nanna, Snoghøj højskole, Fredericia.  
Eriksen, Jette, Vester Hassing.  
Eriksen, Lissi Merete, Grønnevej 148, Virum.  
Frandsen, Lisbeth, Nørgård, Sindal.  
Frederiksen, Lene Pagh, H. C. Ørstedesvej 32, Herning.  
Fuglsang, Kirsten Møller, Hølkengård pr. Boulstrup.  
Gejsing, Dorrit, Havnegade 37, Esbjerg.  
Groes, Lise, Vesterled 35, København Ø.  
Groth, Anne C., Lerte, Sommersted.  
Grønnegård, Agnete, Dønnevælde pr. Græsted.  
Hanghøj, Inge Lise, Frederikshavn.  
Hannibal, Vibeke, Ordrupvej 83 st., Charlottenlund.  
Hansen, Astrid, Hejlsgård, Hejls.  
Hansen, Else Kirkeby, Forsøgsstationen, Studsgård.  
Hansen, Gudrun Eliassen Øster, Brundby, Samsø.  
Hansen, Kirsten Bodil, Søndergård, Gørlev Sj.  
Hansen, Kirsten Nyholm, Præstegården, Jebjerg.  
Hansen, Margit Junker, Katrinedal, Bryrup.  
Hansen, Randi, Lybækgade 25<sup>1</sup>, København.  
Hansen, Terese, Skippergt. 9, Hammerfest, Norge.

- Haugård, Brita, Reveldrupgård, Guldbjerg.  
Hemmingsen, Birgitte, Tranebjerg, Samsø.  
Herlevsen, Catharina Marie Bruun, Hedensted.  
Hindkjær, Yrsa, Sinding pr. Herning.  
Holmboe, Liv, Cort Adlersgade 12, Oslo, Norge.  
Holtze, Tove, Krønge pr. Bursø.  
Holst, Inge, Højtoftevej 15, Risskov.  
Horsted-Kristensen, Agnete, Sandby pr. Vrangstrup.  
Horsted-Kristensen, Harriet, Sandby pr. Vrangstrup.  
Houmark Andersen, Karen, Måbjerg pr. Holstebro.  
Ingvarsen, Karen Marie, Ligustervænget 61, Virum.  
Isaksen, Elin Fjord, Vester Mølle, Fåborg.  
Jacobsen, Gerda Marie Brandstrup, Elmeallé 16, Brande.  
Jacobsen, Inge Marie, Bjernede pr. Fjenneslev.  
Jakobsen, Helga, Holmstol mark, Gern st.  
Jensen, Anni Bøgh, Rold pr. Arden.  
Jensen, Britta, Torvet 14, Køge.  
Jensen, Connie E., Skolevænget 34, Tårnby pr. Kastrop.  
Jensen, Else, Dørup pr. Hørning.  
Jensen, Eva Annelise Wolsing, Frederiksdalsvej 168, Virum.  
Jensen, Gerda, Centralsygehuset, Frederiksstad, Norge.  
Jensen, Inge Marie Holst, Kirialsminde, Grenå.  
Jensen, Jane Krag, Bjørnedalsvej 13, Frederiksværk.  
Jensen, Jytte, Hamletsgade 20, København N.  
Jensen, Karen Skov, Sorgenfri pr. Ågård.  
Jensen, Kirsten Møller, Pedersminde, Tjennemarke pr. Søllested.  
Jeppesen, Ellen Kragh, Hammerslev Teglværk pr. Veflinge, Fyn.  
Jeppesen, Ulla Ingrid, Gladsaxevej 36, Søborg.  
Jepsen, Bente, Østergade 11, Herning.  
Jepsen, Lis Køhn, Gunslev pr. Nr. Alslev.  
Jespersen, Helga, Vandmøllen, Videbæk.  
Johansen, Alis, Krogsvej 7, Hobro.  
Johansen, Anna, Steenstrups Allé 13<sup>4</sup>, København V.  
Johansen, Ester, Krogsvej 7, Hobro.  
Johansen, Gudrun, Lindegård pr. Fjelstrup.  
Juhl, Elna, Sønderbro 33, Haderslev.  
Jørgensen, Brita Riemer, Torvet 7, Hillerød.  
Kjødt, Lise, Vestbanevej 8, Valby.  
Klitgård, Irene, Broholmsallé 10 A, Charlottenlund.  
Klostergård Andersen, Birthe, Gern Hotel, Gern st.  
Knudsen, Anna Judith, Ølstrup pr. Lervang.  
Knudsen, Birgit, Åhavevej 56, Silkeborg.  
Knudsen, Ellen Marie, Rude Eskildstrup pr. Vedde.  
Knudsen, Gerda, Brande.  
Knutzen, Irma, Fockbeker Chaussee 135, Rendsborg.  
Kosunen, Soili Sinnikka, Ekdahlgatan 6, Södertälje, Sverige.  
Kristensen, Aase, Tåstrup pr. Harlev.



- Kristensen, Hanne-Lise Ravn, Bleggården pr. Vejstrup.  
Kristensen, Karen Kolding, Gullev, Bjerringbro.  
Kristoffersen, Anne Marie, Vei 668 nr. 25, Høvik, Norge.  
Krog, Kirsten, Kollegievej 9, Charlottenlund.  
Kvorning, Dora, Gammelstrup skole pr. Stoholm.  
Larsen, Anne Kirsten, Rebildvej 23, København F.  
Larsen, Inger Irene, Rosenkildevej 17 st., Helsingør.  
Larsen, Ingrid Elva, Bryggervangen 22, København Ø.  
Larsen, Kirsten Vibeke, Viskinge pr. Svebølle.  
Larsen, Lis Bülow, Mathildevej 72, København F.  
Lauridsen, Grete, Hjelmsvej 8, Kolding.  
Laursen, Irma Dora, Grensten pr. Stevnstrup.  
Laursen, Thora Valentin, Gl. Køgevej 251 B, Hvidovre.  
Lorentzen, Bente, Fjordagering 72, Haderslev.  
Ludvigsen, Else Marie, Chr. Molbechsvej 11, Odense.  
Madsen, Anna-Gudrun Harrild, Hammel.  
Madsen, Hanne Dot, St. Møllevej 42<sup>5</sup>, København S.  
Madsen, Inger Dalsgård, Hoffgårdsvej 16, Ringkøbing.  
Malmros, Rikke, Finsensgade 10, Århus.  
Markvardsen, Anne, Valdemar Sejrsvej 50, Holbæk.  
Marquard, Annelise, Solvangsvej 1, Silkeborg.  
Mathiesen, Ulla, Erslevvej 8, Gentofte.  
Maxwell, Mary Lou, 2101 Bradford Street, Bakersfield, Calif.  
Merolt, Anni, Åstrupvej 128 B, Haderslev.  
Mikkelsen, Marie Elisabeth, Krstrup pr. Randers.  
Mortensen, Dagny, Gullestrup, Herning.  
Moesby, Inger Julsgård, Trædholm, Brande.  
Mouritsen, Edith, Schvienholm, Yls by, Slesvig.  
Müller, Else, Julius Thomsensgade 16<sup>1</sup>, København V.  
Mønsted, Astrid, Vetballegård, Hammel.  
Nielsen, Ester, Borgbjergsvej 26<sup>1</sup> tv., København SV.  
Nielsen, Birgitte Kirketerp, Kirketerp pr. Hobro.  
Nielsen, Birthe Thormod, Åvænget 17, Køge.  
Nielsen, Gerda, Dalsgård, Hillerslev, Thy.  
Nielsen, Helle Lundahl, Fredericiavej 20, Mølholm, Vejle.  
Nielsen, Inge Birgit, Hannevang, Billum.  
Nielsen, Kirsten, Frisenvænge pr. Pejrup.  
Nielsen, Kirsten, Platanvej 12, København V.  
Norrild, Vibeke Merete, Gartnersvinget 16, Lyngby.  
Nyland, Hanne, Nyland, Sdr. Bork.  
Olsen, Alice Bente Toni, Svanholmsvej 42, København V.  
Overgård, Anna Marie, Hegelund, Thorum pr. Roslev.  
Oxley, Helen, 419 Terrace Road, Santa Barbara, California.  
Pallesen, Eva Platz, Hjøllund st.  
Pedersen, Ellen, Allerup pr. Holbæk.  
Pedersen, Ingrid Margrethe, Edv. Griegsgade 8, København Ø.  
Pedersen, Signe, Østergård, Fårvang.

- Petersen, Edith, Langdeel pr. Augustenborg.  
Petersen, Else Pibemose, Langstrup pr. Fredensborg.  
Pille, Kirsten Langkilde, Ålekistevej 61, Vanløse.  
Poulsen, Grethe Odde, Hanseodde, Katterød.  
Rask, Kirstine, Thykiersvej 23, Thisted.  
Rasmussen, Annelise, Bjørnkær pr. Daugård.  
Rasmussen, Inge, Magistervej 25<sup>2</sup>, København NV.  
Rasmussen, Jytte Møller, Hattesensallé 1, København F.  
Riise, Inger-Johanne, Texas, Elverum, Norge.  
Rosted, Hanne, Høje Skodsborgvej 8, Skodsborg.  
Rydal Kristensen, Hanne, Tværgade 42, Ringe.  
Ryø, Bodil, Sdr. Allé 5, Århus.  
Sandborg, Kirsten, Dybendalsvej 46<sup>1</sup>, København F.  
Schübeler, Grethe, Fasanhaven 6, Gentofte.  
Schæbel, Inge, Laksegade 5<sup>4</sup>, København K.  
Siegumfeldt, Karin, Dalgas Avenue 48, Århus.  
Skarpaas, Gunhild Solveig, Roald Amundsensvej 2, Frederiksstad, Norge.  
Skov, Ester, Rødkildevej 28, Lendemark, Stege.  
Skovmand, Bjørg, Kongevej 48, Sønderborg.  
Spangsbo, Tony, Østerdalsgade 11, København.  
Starling, Maxine, 3538 East 138th Street, Cleveland 20, Ohio.  
Stief, Helle, Vespersvej 34, Hellerup.  
Stigård, Birte, Sofievej 8, Thisted.  
Stoel, Benedicte, Finsensvej 64<sup>2</sup>, København F.  
Svendson, Hanne Borup, Kielgastvej 8, Skive.  
Svenningsen, Kristine, Manstrup pr. Aggersund.  
Svenningsen, Sigrid, Gjerndrup pr. Brørup.  
Søndergård, Åse, Gravene 1, Viborg.  
Sørensen, Lilli Elise, Fårup pr. Mesinge.  
Thomsen, Karen, Marslev, Fyn.  
Thomsen, Bodil Mathilde, Løgumkloster.  
Thomsen, Kirsten Egede, Rønnedevej 31, Faxe.  
Thorsen, Bodil Svane, Brokholm pr. Roslev.  
Thruue, Grethe Brokjær, Helgenæs pr. Knebel.  
Tuborgh, Hanne, Riffelhavevej 44, Holbæk.  
Velbæk, Anna, Filskov.  
Vestergård, Else Kragsig, Københoved pr. Skodsborg J.  
Villadsen, Kirstine Plejdrup, Nørregade 5, Roslev.  
Vorgod, Ellen, Th. Niensensgade 58, Herning.  
Wallgram, Erika, Adalbert Stiftergasse 71/76, Wien XX, Østrig.  
West, Grete, Bøgeskovholm pr. Nr. Alslev.  
Westh, Kirsten, Sjørring, Thy.  
Wienberg, Grethe, Ingolfsallé 27, København.  
Wittig, Elisabeth, Knudsgade 10, Flensborg.  
Ødum, Kirsten, Borgevej 27, Lyngby.  
Østergård, Kirsten, Krogården, Jerslev, Jylland.

## Mandlige elever 1958—59.

- Aage, Lars, Vennemindevej 26, København Ø.  
Aalling, Lars Kristen, Vestergade 58, Vojens.  
Albinus, Birger, Rothesgade 15<sup>3</sup>, København Ø.  
Andersen, Erik Hebsgård, Højgård, Hammel.  
Andersen, Gerth Krieger, Højsgårdsallé 21, Hellerup.  
Andersen, Hans Ove, Kaslund, Elmegård, Fyn.  
Andersen, Markus, Stengård, Håsum, Ramsing.  
Andersen, Poul, Holsted.  
Andersen, Steen, Genforeningsplads 47, København F.  
Andersen, Svend Borring, Nørregade 9, Nyborg.  
Andersen, Søren Fribert, Gustav Wiedsvej 11, Søborg.  
Andersson, Aron Hans, Box 898, Färila, Sverige.  
Anker, Lars Jørgen, Parcelvej 68 A, Holte.  
Bang, Jens Kofoed, Mørke.  
Bech, Peder Oluf Lennard, Amaliegade 9, København K.  
Bech, Per, Sandved 11, Åbenrå.  
Bidstrup, Arne, Himmerlands ungdomsskole, Havbro.  
Bisgård, Jakob, Bystrup, Gedsted.  
Bloch, Thorkild, Skolegade, Gudhjem.  
Bojsen-Møller, Jannik, Moescovej 14, Charlottenlund.  
Bramsen, Sten Ulrik, Funkiavej 10, København S.  
Brødsgård, Hans, Åbjerggård pr. Måløv.  
Bundgård, Gunnar, Drostrup, Vejen.  
Carstensen, Ulf Hjerl, Sødrieholm pr. Dalbyover.  
Christensen, Hans Christian, Råved Kærsgård, Lundum.  
Christiansen, Jørgen Ryhmer, Kelstrup A/M pr. Vig.  
Christiansen, Martin, Haunelev skole, Rødvig, Stevns.  
Clausen, Preben, Bentzonsvej 2<sup>4</sup>, København F.  
Dahl, Kristian Jensen, Vroue pr. Skive.  
Dalgård, Svend, Galtrup pr. Erslev, Mors.  
Dalby, Kaj Evald, Ryde pr. Vinderup.  
Ebbensgaard, Niels Jørgen, Grønsgade 3, Holstebro.  
Fisker, Jens, Sdr. Thise pr. Jebjerg.  
Foverskov, Carl Peter, Hwashøj 23, Ringkøbing.  
Frank, Torben, Ørum Sdrl.  
Frederiksen, Jørgen Hovgård, Navigationsskolen, Svendborg.  
Frederiksen, Steen Folke, Jasminvej 3, Valby.  
Getmann, John, 156 South Third Avenue, Ilion, New York.  
Haarbo, Søren, Vestergård, Skals st.  
Hansen, Hans Peter, Galsted mark pr. Bevtoft.  
Hansen, Henning B., Den gamle skole, Ledager pr. Ll. Skensved.  
Hansen, Johannes Brix, Røddinge pr. Stege.  
Hansen, Knud P., Hedegård, Vadum.  
Hansen, Mogens Walling, Gedservej 63<sup>1</sup>, Nykøbing F.  
Hansen, Ole, Lombjerg pr. Ringe.

- Hansen, Poul, Slamrehus pr. Nexø.  
Hansen, Poul-Ole Bjerremand, Toftekærsvvej 163, Søborg, Kbhvn.  
Hansen, Troels Kirkeby, Forsøgsstationen, Studsgård.  
Harr, Niels-Martin, Harstad, Norge.  
Hattesen, Holger, Mathildegade 9, Flensborg.  
Have, Arne, Ørsted pr. Sommersted.  
Hemmingsen, Ove, Fanefjord, Møn.  
Heurlin, Asger, Selsøvej 15, Vanløse.  
Hjortshøj, Erik, Brabrand Engmark.  
Iversen, Gunnar, Avnbøl.  
Jacobsen, Kai Walther, A/M Aneskilde pr. Hinnerup.  
Jensen, Arne Bo, Thorsager, Åle.  
Jensen, Hans, Halvorsmindevej 15, Hjørring.  
Jensen, Hermann Kofoed, Skovgård, Bodilsker.  
Jensen, Jens Erik, Søbakkegård, Søby, Flemløse.  
Jensen, Knud Aage, Mellemforsallé 8, København S.  
Jensen, Kristian Dalsgård, Astrup mark pr. Thorsø.  
Jensen, Lars, Skolegade 12, Silkeborg.  
Jensen, Tage, Fårup mark pr. Mundelstrup.  
Jepsen, Hans, Døstrup, Sønderjylland.  
Jespersen, Kristian Bisgård, Mjollerup pr. Løgstør.  
Jonsson, Willy, Sæbyholmsvej 40, København, Vanløse.  
Just, Holger, Hingeballe pr. Kjellerup.  
Kappelhøj Jensen, Jens Erik, Kappelhøj, Frederiksværk.  
Kjeldbjerg, Poul, Bjergby pr. Nykøbing M.  
Kjær, Aksel, Fasterkjær, Skjern.  
Kjær, Johannes Nielsen, Tømmerby, Frøstrup.  
Knudsen, Knudåge, Engholm pr. Bryrup.  
Kristensen, Jens Møller, Egknud pr. Ølgod.  
Kristensen, Knud Work, St. Restrup pr. Sønderholm.  
Kruse, Christian, Adelgade 25, Hobro.  
Kølle, Niels Victor, Helenevej 4, Rungsted Kyst.  
Laier, Hugo Sloth, Centralsygehuset, Silkeborg.  
Landbo, Johannes, V. Hjermitslev skole pr. Hjermitslev st.  
Larsen, Hans Ove, Sdr. Næså pr. Årslev, Fyn.  
Larsen, Ib, Sjællandsgade 39, Ringsted.  
Larsen, Jørgen Lykke, Stenderupgård, V. Hæsinge.  
Larsen, Olav, Abkær pr. Over Jerstal.  
Lassen, Johannes, Ulsted.  
Lauritzen, A. C., Søndergade 11, Dronninglund.  
Lindskov, Jens, Skovly, Grove, Havndal.  
Lorentzen, Søren, Frisvad, Varde.  
Madsen, Svend Starcke, Vejlevej 47, Grindsted.  
Madsen, Niels Peder, Skrydstrup pr. Vojens.  
Michaelsen, Asger, Mårsø.  
Mikkelsen, Aage Marius, Olde, Tranderup, Ærø.  
Mikkelsen, Knud Urup, Jernved pr. Gredstedbro.

- Mikkelsen, Peder Pauli, Kvorning pr. Hammerhøj.  
Mouritsen, Gudmund, Skårup.  
Munk, Preben, »Christiansminde«, Troelsby pr. Søllested.  
Møller, Kurt, Sandvad pr. Jelling.  
Møller Christensen, Mogens, Mølvang pr. Jelling.  
Müller, Per Kragh, Bernadotteskolen, Hellerupvej 11, Hellerup.  
Nielsen, Aage Riis, Bers, Rønbjerg st.  
Nielsen, Bjørn, Maglemosevej 4, Charlottenlund.  
Nielsen, Ejner, Gadeby, Bodilsker, Bornholm.  
Nielsen, Erik, Sjælsøgård, Nr. Asminderup.  
Nielsen, Erik Heeser, Vester Åby.  
Nielsen, Frode, Køng Folkehøjskole pr. Glamsbjerg.  
Nielsen, Jørgen Vejlskov, Ringstedvej 15 A, Sorø.  
Nielsen, Oluf, Dalsgårde, Gravballe.  
Nielsen, Per Andreas, Højby, Fyn.  
Nissen, Jørgen, Stampevej 50, Vejle.  
Nissen, Ole, Stenderup pr. Rødding.  
Nyegård, Kjeld, Roslev.  
Nørgård, Knud, Øster Hurup.  
Oksen, Svend, Skolegade, Skærbæk.  
Olsen, Knud Nygård, Tobøl pr. Føvling.  
Olsen, Ole Ejler Wahl, Niels Juelsgade 20, Esbjerg.  
Olsson, Bent Raymond, Trädgårdsgatan 9 B, Söderhamn.  
Paludan, Jes, Larsen-Ledetsgade 1, Århus.  
Pescharde-Hansen, Ib, Lysagervej 3, Charlottenlund.  
Pedersen, Niels Alfred, Lundsgård, Bellinge.  
Pedersen, Niels Grimsbjerg, Højholt, Bjerringbro.  
Pedersen, Ole Gunnar, Bakkedraget 7, Birkerød.  
Pedersen, Thorvald, Ågård, Hodde pr. Tistrup.  
Petersen, Erik, Bogtrykkervej 34<sup>1</sup>, København NV.  
Petersen, Roger L. M., Søndertoft, Gjerrild.  
Petersen, Viggo Valther, 4. maj kollegiet, Esbjerg.  
Poulsen, Jens, Buderup pr. Støvring.  
Poulsen, Bent, Kongebakken 7, Roskilde.  
Rasmussen, Bent Eivind, Risinggård pr. Ørbæk.  
Rasmussen, Thorkil, Hoppegård pr. Svaneke.  
Ravn, Hans, Nøreng pr. Durup.  
Risom, Knud, Langelinie 158, Odense.  
Rørbye, Johan Einar, Skodsbjerg pr. Vojens.  
Sandvad, Svend Jacob, Tebstrup, Skanderborg.  
Schweder, Hans Henrik, Bække.  
Skou, Olav, Vejrup st.  
Skytt, Johs., Søften pr. Hinnerup.  
Storm, Carl, Gammeleje, Assens.  
Svane, Svend Erik, Oreby Lodsstation, Saxkjøbing.  
Sømod, Erik, Helmsvej 3, Bagsværd.  
Sørensen, Carl Peder Carbuhn, Markedsgade 17, Grenå.

Sørensen, Hans Jørgen, Rosenlund, Flemming.  
 Sørensen, Jens Johansen, Ladelundsvej, Brørup.  
 Tejsner, Poul, Katterød.  
 Thams-Christiansen, Ove, Borups alle 29<sup>1</sup>, København N.  
 Thrane, Finn, Myrehøjvej 21, Svendborg.  
 Thuesen, Mogens, Skibhusvej 76, Odense.  
 Thøgersen, Ove, Lille Istedgade 4<sup>1</sup> tv., København V.  
 Tolsgård, Jens, Esbjerg.  
 Ussing, Michael Eich, Kongens Nytorv 26, København K.  
 Ørskov, Kjeld Fjord, Dalager-Nygård, Borris.  
 Østergård, Finn, Sig st.

## ASKOV LÆRLINGE 1958

Der skal her i aarsskriftet for 1958 gøres rede for elevforeningens virksomhed. Aarsagen hertil er, at bestyrelsen i løbet af sommeren besluttede sig til at springe generalforsamlingen over i dette aar, hvor skolen saa sig ude af stand til at holde elevmøde eller efteraarsmøde. Nærværende beretning og regnskab skulle overfor vore interesserede medlemmer raade bod paa den manglende generalforsamling. Regnskabet er som sædvanlig afsluttet i sept. og revideret af de valgte revisorer.

Medlemstallet er steget en lille smule, men er stadig for lavt for elevforeningen ved landets største højskole. I den anledning har bestyrelsen nedsat et lille udvalg til at udarbejde forslag, som kan føre til en forhøjelse af medlemstallet. Den bedre økonomi, som vi efter kontingentforhøjelsen ifjor har faaet, gør det muligt at sætte noget ind paa at komme i forbindelse med de gamle elever, som vi ved, efter nogle uddannelsesaar, gerne vil have en fast kontakt med skolen igen.

Behovet for understøttelse af eleverne paa Askov er i øjeblikket ikke saa stort, der har saaledes i 1957—58 kun været udbetalt 940 kr. af elevforeningens midler til understøttelse. Størst er behovet hos de elever, hvis forældres formue- eller indtægtsforhold ligger over den grænse, hvor der gives understøttelse fra det offentlige.

Bestyrelsen har derfor besluttet at henlægge lidt af kassebeholdningen til eventuelle trangere tider, det vil sige, at der nu paa opsigelse staar en bog med 3000 kr.

Ved et bestyrelsesmøde, som blev afholdt den 13. dec. 1958, blev budgettet gennemgaaet. Det blev vedtaget, at man for det kommende aar skulle afsætte op til 1800 kr. til understøttelse af nuværende elever, endvidere at settlementet Askovgaarden i København skulle have 200 kr. Ganske vist ved vi jo nok, at 200 kr. ikke fylder meget i nogen kasse nu omstunder, men det skal ogsaa mere opfattes som et haandslag fra gamle askovelever til det arbejde, der udføres paa Askovgaarden.

Ved det nævnte bestyrelsesmøde blev forstander Dons Christensen, Ladelund, enstemmigt genvalgt som elevforeningens repræsentant i

Askov Højskoles bestyrelse. Dons Christensen har ydet en værdifuld indsats i bestyrelsen i de nu forløbne 4 aar.

Som sædvanligt har vi været indbudt til repræsentantskabsmøde i landselevforeningen, og vi har ligeledes via den haft en repræsentant for Askov lærlinge som deltager i Ungdomskonferencen paa Christiansborg. Emnet i 1958 var: Ungdomsundervisning, og konsulent fru Hanne Søndergaard Madsen, som har haft med ungdomsundervisning at gøre, var vor repræsentant.

Dette i korte træk — — vi haaber at kunne mødes ved en festlig indvielse af den nye skole i dette aar og afholde vor reglementerede generalforsamling.

Med venlig hilsen

*Lis Rasmussen.*

Skanderborg, januar 1959.

## ASKOV LÆRLINGES REGNSKAB

SEPTEMBER 1957 — SEPTEMBER 1958

### INDTÆGT:

Beholdning 1. september 1957 .....	2313,23	
1779 medlemmer betalt kontingent .....	8042,01	
1600 holdere af Dansk Udsyn, kontingent ....	1600,00	
Indvundne renter .....	66,59	9708,60
		<u>12021,83</u>

### UDGIFT:

Porto .....	622,60	
Korsbånd, girokort m. m. ....	273,25	
Kontorhold .....	200,00	
Årsskriftet .....	3829,00	
Bidrag til landselevforeningen .....	803,75	
Gaver .....	73,40	
Elevunderstøttelser .....	940,00	6742,00
Beholdning september 1958:		
Kasse + Bank .....	2932,42	
Giro .....	2347,41	5279,83
		<u>12021,83</u>

Askov, den 10. september 1958.

*Andreas Nielsen.*

Ovenstående regnskab er gennemgået og fundet i overensstemmelse med bilagene. Kassebeholdningen (2730,42 kr. + kasse 202,00 kr.) + giro 2347,41 kr., ialt 5279,83 kr. var til stede.

Askov, den 20. september 1958.

*E. Grue Sørensen.*

*Frode Hasseriis.*

## ASKOVGÅRDEN

Det glæder mig at kunne fortælle, at den krise i tilgangen af frivillige medarbejdere til Askovgårdens klubarbejde, som jeg skrev om i fjor, ikke er blevet værre, men at der tilmed er sket en mildning af dens virkninger derved, at fem medarbejdere har meldt sig fra andre højskoler end Askov (to fra Den internationale Højskole i Helsingør og tre fra Krogerup). I det hele taget ser det ud til, at det bliver nødvendigt at lægge direkte an på at få medarbejdere fra bredere kredse, hvis Askovgården skal bevares som et settlement. (Se årsskriftet for 1943).

Med den udvikling af klubarbejdet i København og af kontaktfremmidlingen mellem klubberne og højskolen, som er sket, siden vi i 1943 begyndte Askovgården, vil jeg også uden beklagelse opgive håbet om at se en række andre højskolekredse i København starte lignende foretagender; men derimod vil det gøre mig ondt, om det skulde blive nødvendigt at opgive den særlige settlements-arbejdsform i Askovgården. Imidlertid forudsætter settlementsarbejde en stadig tilgang af tilstrækkelig mange interesserede, frivillige medarbejdere til ikke blot at holde et minimum af klubber i gang, men også at danne et arbejdsfællesskab, der kan virke ansporende på den enkelte medarbejder og tiltrækkende på flere. Og det spændende er, om den tilgang kan skaffes!

Henvendelser — om medhjælp, ferieplads, yderligere oplysninger eller andet — rettes til: *Settlementet Askovgården, Korsgade 60, København N.* (Telefon NOra 3242, postgiro-konto: 88750).

København N. i januar 1959.

*N. H. Arnfred.*



## ARVESØLV

Samlet af Math. Christensen, M. Jensen-Sinning og N. E. Probst.  
Solid, smuk, praktisk, billig.

### I. Sange for børn og unge.

566 sange. Trykt i 197.000 ekspl. 13. oplag. Bogladepris 4 kr. 40 øre.

### II. Sange for småbørn.

230 sange. Trykt i 78.000 ekspl. 8. oplag. Bogladepris 2 kr. 10 øre.

## JES NIELSENS REGNSKABSBOGER

### Regnskabsbog for Landmænd.

Kolonnekassebog med skemaer til status og årsopgørelse. 14. udgave. Indbundet..... 7,50  
Ialt trykt i 85.000 eksemplarer. Regnskabsbogen egner sig for de landmænd, der ønsker et let gennemførligt regnskab.

**Den lille Udgave af Regnskabsbog for Landmænd (færre kassebogsblade og lettere indbundet)..... 5,25**

### Regnskabsbog for unge.

Kolonnekassebog med skema til status til privat regnskab. 10. udgave..... 3,00

Til undervisningsbrug:

### Undervisningshæfte af Regnskabsbog for Landmænd.

Hæftet i omslag. Indeholder nogle blade kassebog og skemaerne til årsopgørelsen ..... 2,25

**Hæfte med Tal fra en Bondegaards Aarsregnskab med opgørelse på de forskellige skemaer af »Regnskabsbog for Landmænd« (tal-materiale til undervisningsbrug)..... 7,00**

**Undervisningshæfte af Regnskabsbog for unge ..... 0,50**

## DANSK BØRNEBLAD

Oplysende og underholdende  
ugeblad for børn.

Red. af skoleinsp. Holger Skovmand.  
Kvartalspris 4,00 kr. + postpenge.

## 60 SANGE

Et udvalg af vore mest brugte sange,  
beregnet til møder, udflugter o. l.  
Samlet af Hans Jensen, »Rosenholm«.

Trykt i vestelommeformat.  
13. udgave. 35 øre.